

James F. Kurose | Keith W. Ross

COMPUTER NETWORKING

A TOP-DOWN APPROACH

Eighth Edition

Bölüm 1 Bilgisayar Ağları ve İnternet

Dr. Öğretim Üyesi A. Erhan AKKAYA

Bölüm 1: Bilgisayar Ağları ve İnternet

Bölüm hedefi:

- "Hissetmek", "büyük resim", terminolojiye giriş
  - Daha fazla derinlik, detaylar dersin ilerleyen bölümlerinde
- Yaklaşım:
  - İnterneti örnek olarak kullanın

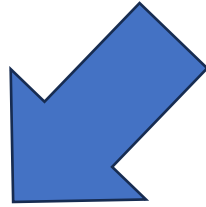

Genel bakış/yol haritası:

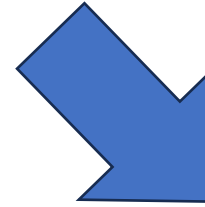
- İnternet nedir?
- Protokol nedir?
- Ağ kenarı: ana bilgisayarlar, erişim ağı, fiziksel medya
- Ağ çekirdeği: paket/devre anahtarlama, internet yapısı
- Performans: kayıp (loss), gecikme (delay), iş hacmi (throughput)
- Güvenlik
- Protokol katmanları, servis modelleri
- İnternet'in tarihi

İnternet nedir?

İnternet'in tanımı

Donanım ve yazılım
bileşenleri ile ağın
temel taşı

Dağıtık uygulamalara
servis sunan bir ağ
altyapısı

"Eğlenceli" İnternet bağlantılı cihazlar

Amazon Echo

İnternet
buzdolabı

İP resim çerçevesi

Kalp Pili ve Monitör

Tweet-a-watt:
Enerji kullanımını izleyin

Güvenlik Kamerası

Slingbox: uzaktan
kumandalı kablolu TV

Web özellikli ekmek kızartma makinesi +
Hava tahmincisi

AR cihazları

İnternet telefonları

sensörlü,
yatak
döşek

Fitbit Teknolojisi

Diğer?

"Temel ayrıntılara" dayalı tanım

Milyarlarca bağlı bilgi işlem
cihazı:

- *host* = Uç Sistem
- ağ uygulamalarını İnternet'in "kenarında" çalıştırma

Paket anahtarları: paketleri iletir (veri yığınları)

- *Routers* (yönlendiriciler),
Switches (anahtarlar)

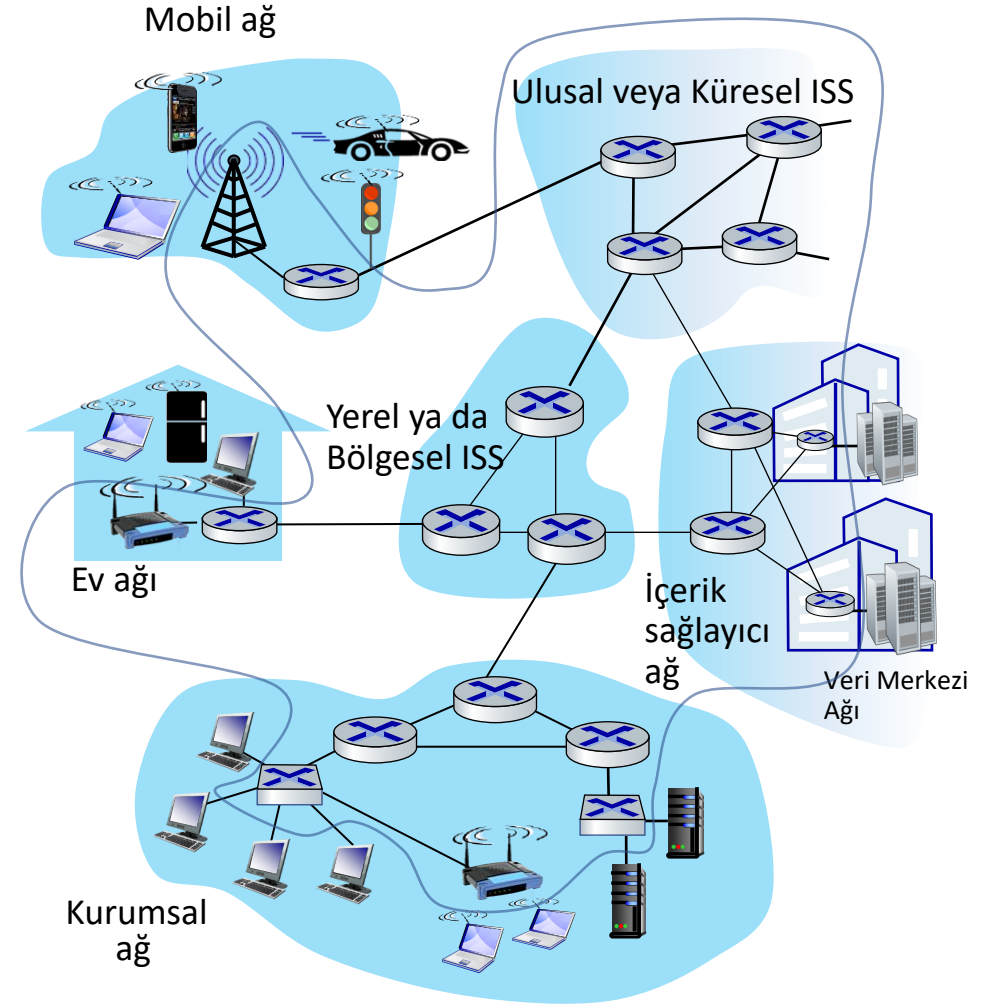

İletişim bağlantıları

- fiber, bakır, radyo, uydu
- İletim oranı: Bant genişliği

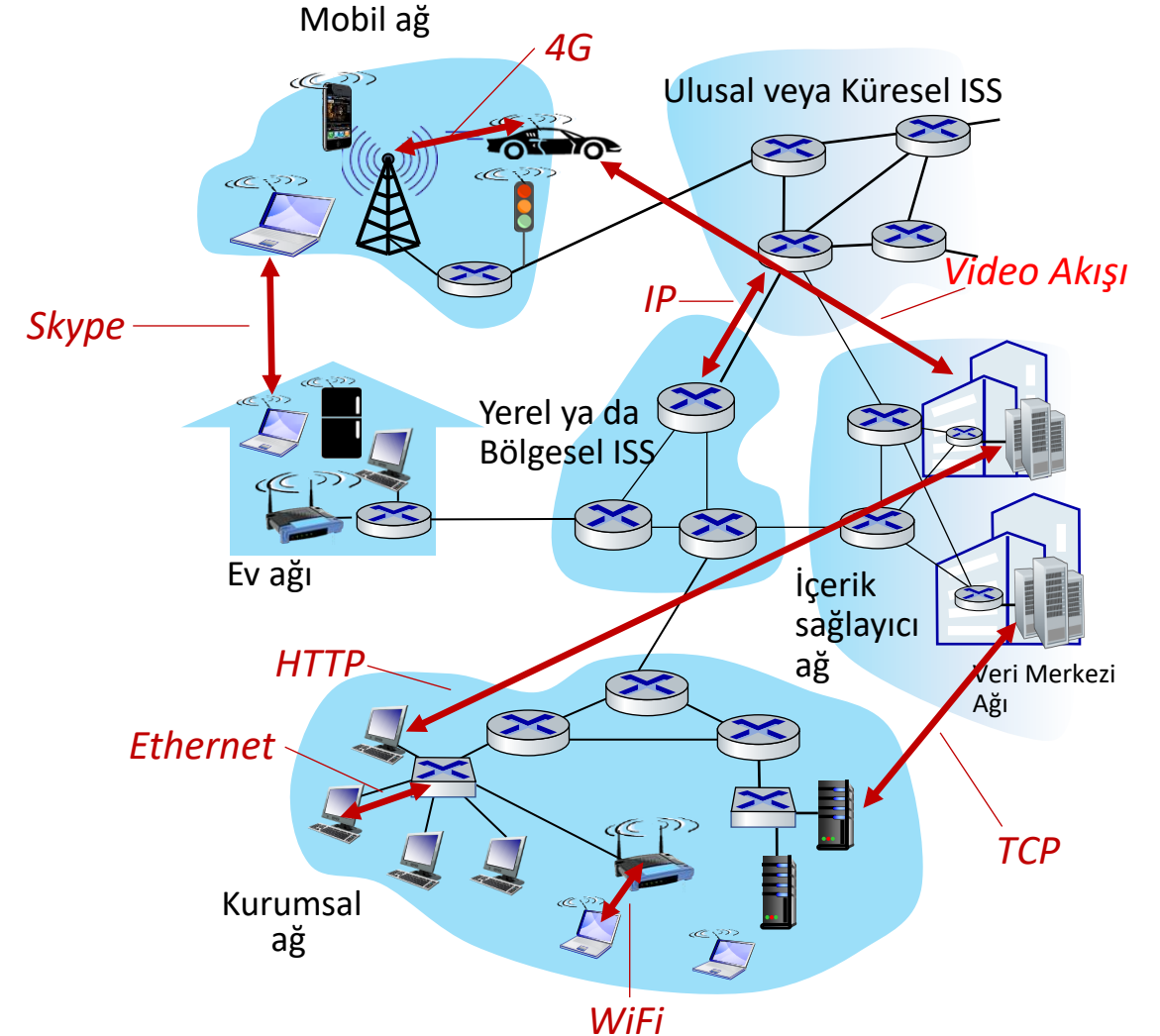
Ağlar

- cihazların, yönlendiricilerin, bağlantıların toplanması: bir kuruluş tarafından yönetilir

"Temel ayrıntılara" dayalı tanım

- *İnternet: "ağlar ağı"*
  - Birbirine bağlı ISS'ler
- *Protokoller her yerde*
  - mesaj göndermeyi, almayı kontrol eder
  - örneğin, HTTP (web), video akışı, Skype, TCP, IP, WiFi, 4G, Ethernet
- *İnternet standartları*
  - RFC: Request for Comments
  - IETF: Internet Engineering Task Force

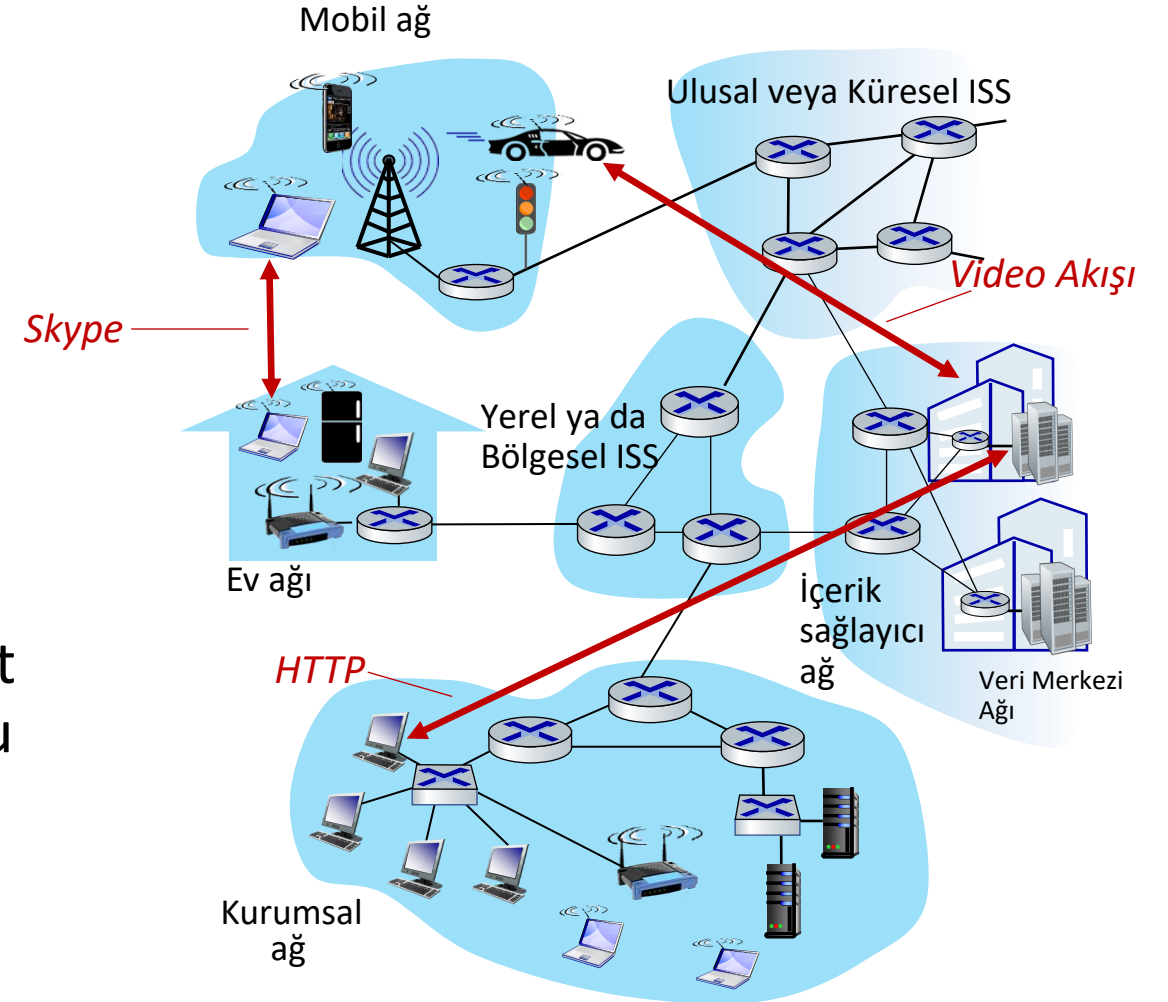
"Servislere" dayalı tanım

- *Uygulamalara servis sağlayan altyapı:*

- Web, video akışı, multimedya telekonferans, e-posta, oyunlar, e-ticaret, sosyal medya, birbirine bağlı cihazlar, ...

- Dağıtılmış uygulamalara **programlama arayüzü** sağlar:

- Gönderen/alan uygulamaların İnternet taşıma servisine “bağlanmasına” ve bu servisi kullanmasına olanak tanıyan “kancalar”
- Posta servisine benzer servis seçenekleri sunar

Protokol nedir?

İnsan protokolleri:

- "saat kaç?"
- "Bir sorum var"
- tanışma

... gönderilen belirli mesajlar

... mesaj alındığında gerçekleştirilen belirli eylemler veya diğer olaylar

Ağ protokolleri:

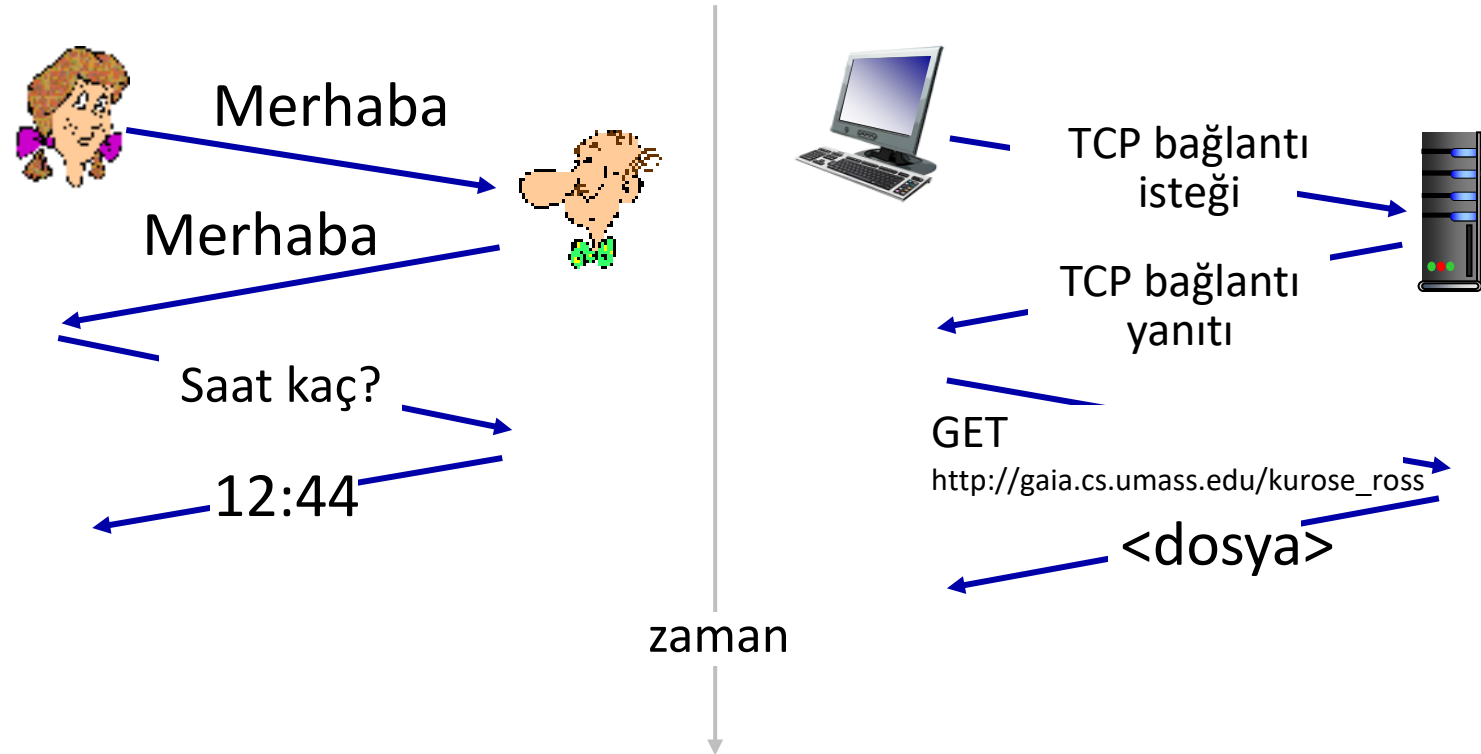
- insanlardan ziyade bilgisayarlar (cihazlar)
- protokollerle yönetilen İnternet'teki tüm iletişim faaliyetleri

*Bir **protokol**, iletişim kuran iki veya daha fazla varlık arasında **gönderilen ve alınan mesajların formatını ve sırasını**, bir mesajın veya başka bir olayın gönderilmesi ve/veya alınmasıyla ilgili olarak **gerçekleştirilen eylemleri** tanımlar.*

Protokol nedir?

Bir insan protokolü ve bir bilgisayar ağı protokolü:

S: Diğer insan protokolleri nelerdir?

Bölüm 1: Yol Haritası

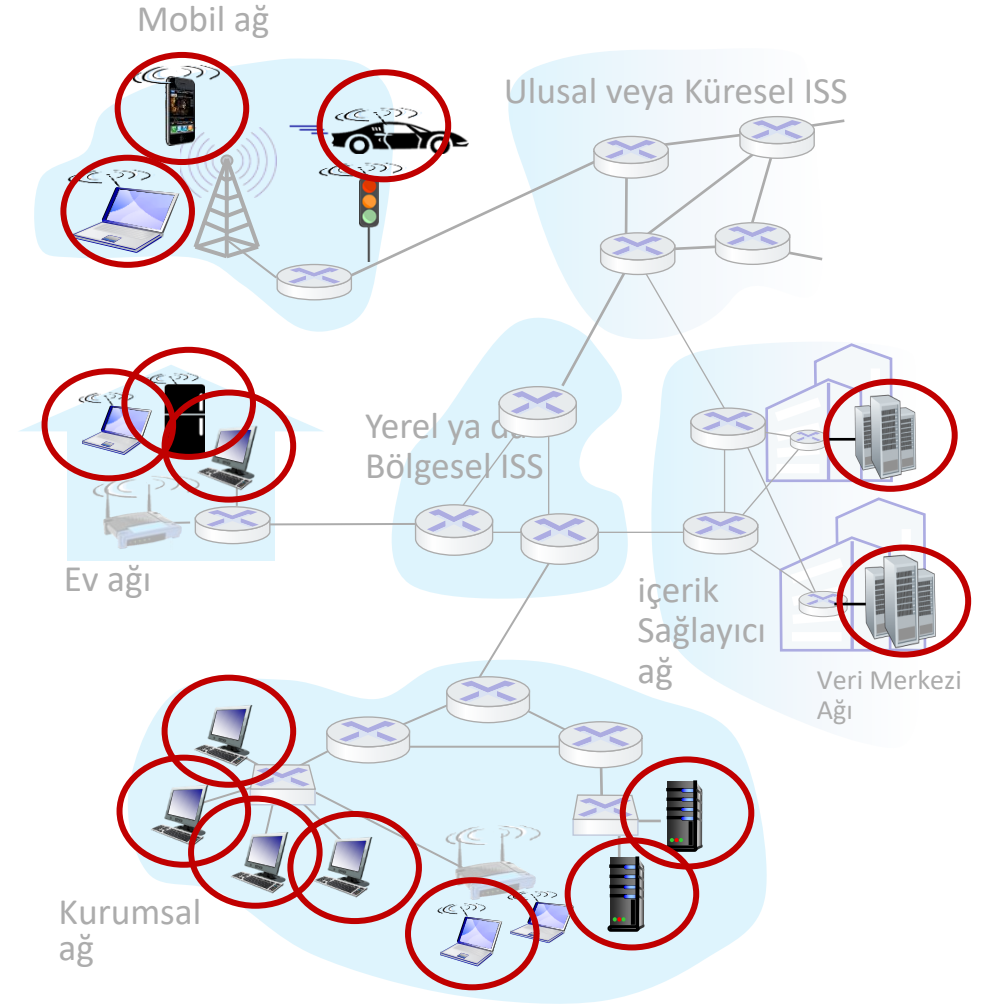
- İnternet nedir?
- Protokol nedir?
- **Ağ kenarı:** ana bilgisayarlar, erişim ağı, fiziksel medya
- Ağ çekirdeği: paket / devre anahtarlama, internet yapısı
- Performans: kayıp, gecikme, iş hacmi
- Güvenlik
- Protokol katmanları, servis modelleri
- İnternet'in tarihi

İnternet yapısına daha yakından bir bakış

Ağ kenarı:

- Hosts/uç sistemler: İstemciler ve sunucular
- Sunucular genellikle veri merkezlerindedir

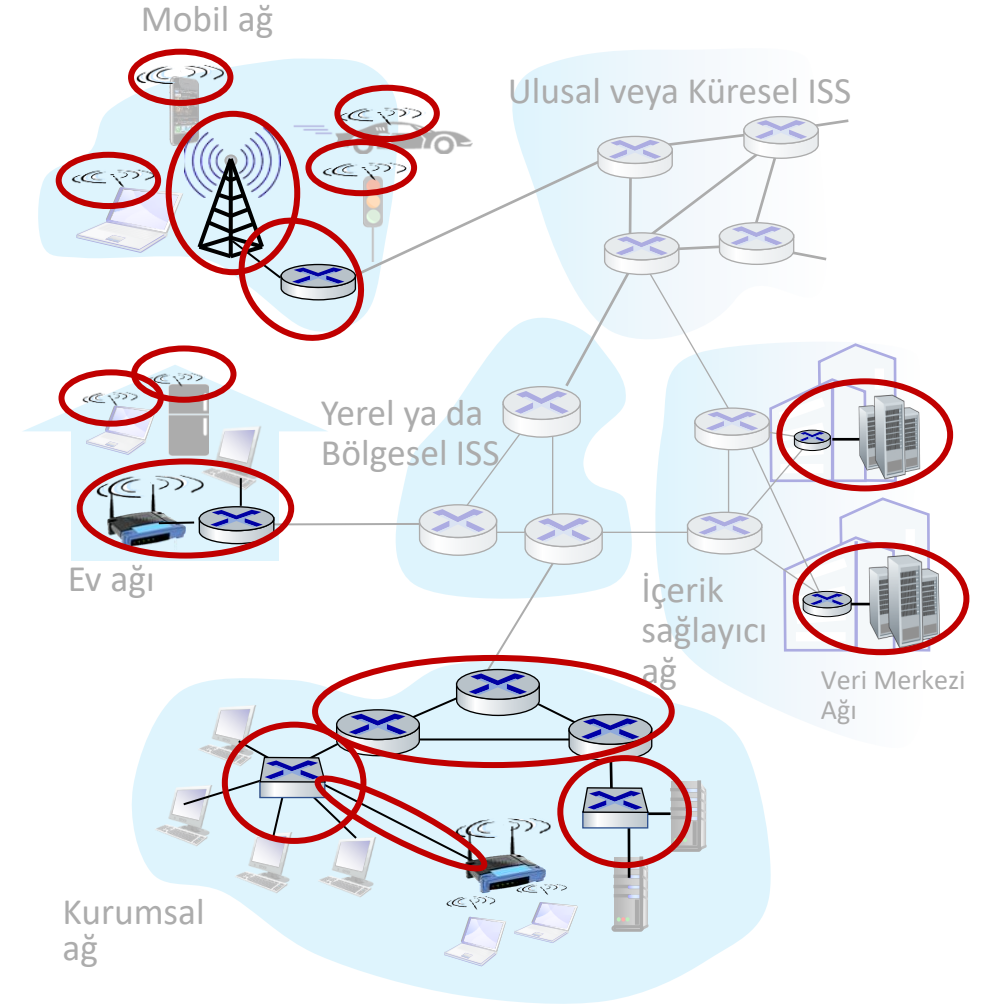
İnternet yapısına daha yakından bir bakış

Ağ kenarı:

- Hosts/uç sistemler: İstemciler ve sunucular
- Sunucular genellikle veri merkezlerindedir

Erişim ağları, fiziksel medya:

- Kablolu, kablosuz iletişim bağlantıları

İnternet yapısına daha yakından bir bakış

Ağ kenarı:

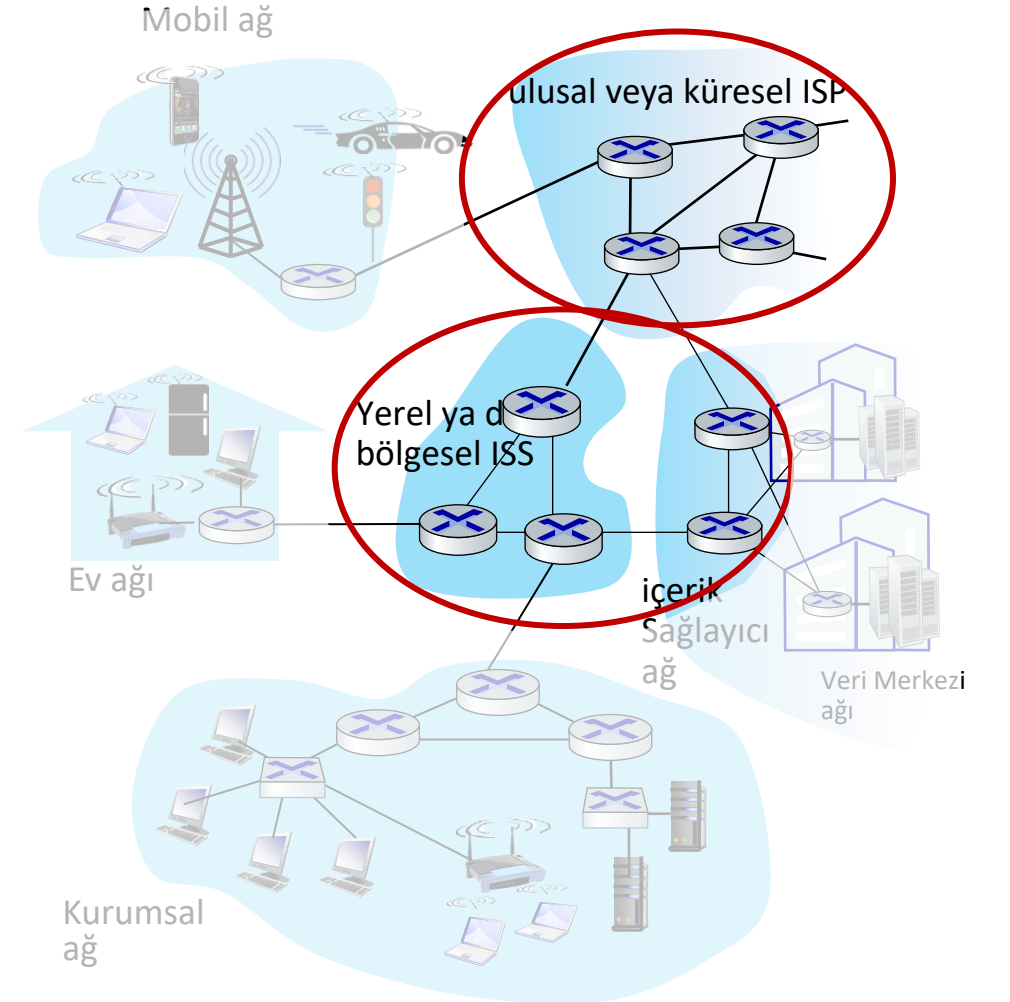
- Hosts/uç sistemler: İstemciler ve sunucular
- Sunucular genellikle veri merkezlerindedir

Erişim ağları, fiziksel medya:

- Kablolu, kablosuz iletişim bağlantıları

Ağ çekirdeği:

- Birbirine bağlı yönlendiriciler
- Ağlar ağı

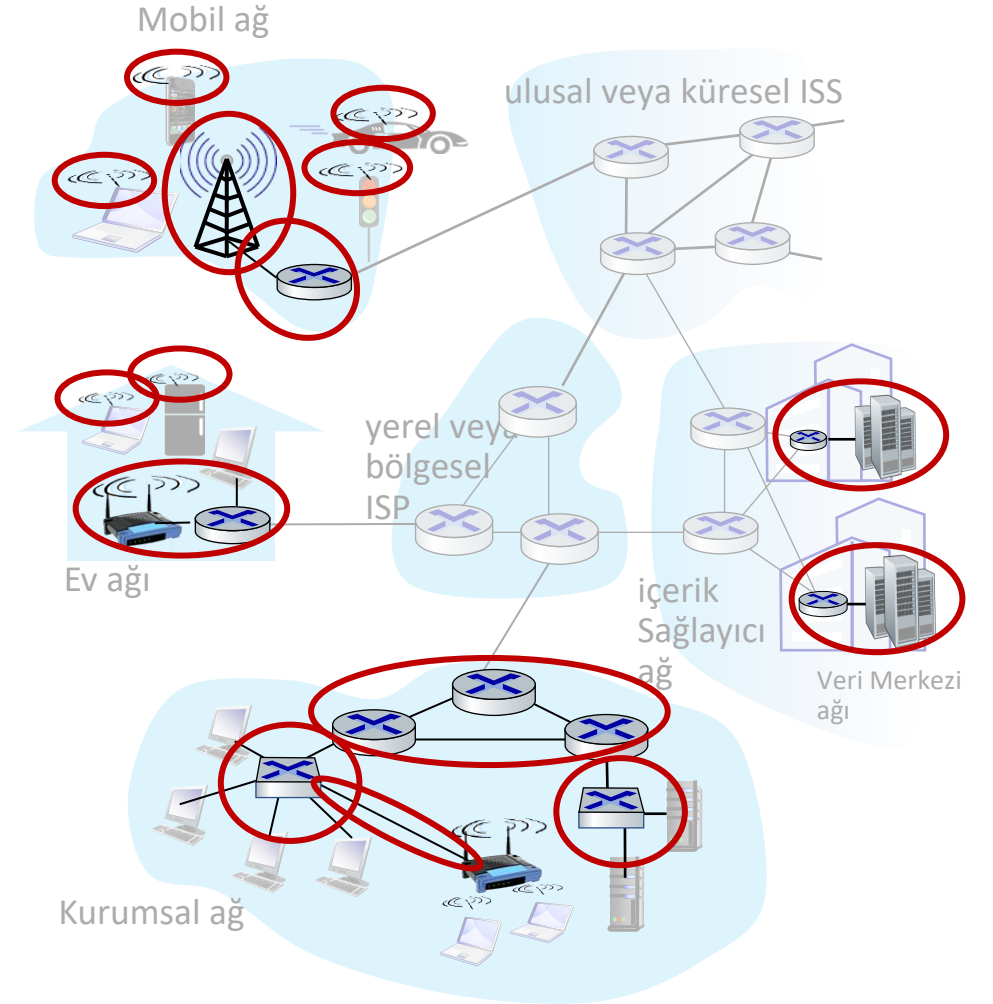
Ağlara ve fiziksel medyaya erişim

S: Uç sistemler kenar yönlendiriciye nasıl bağlanır?

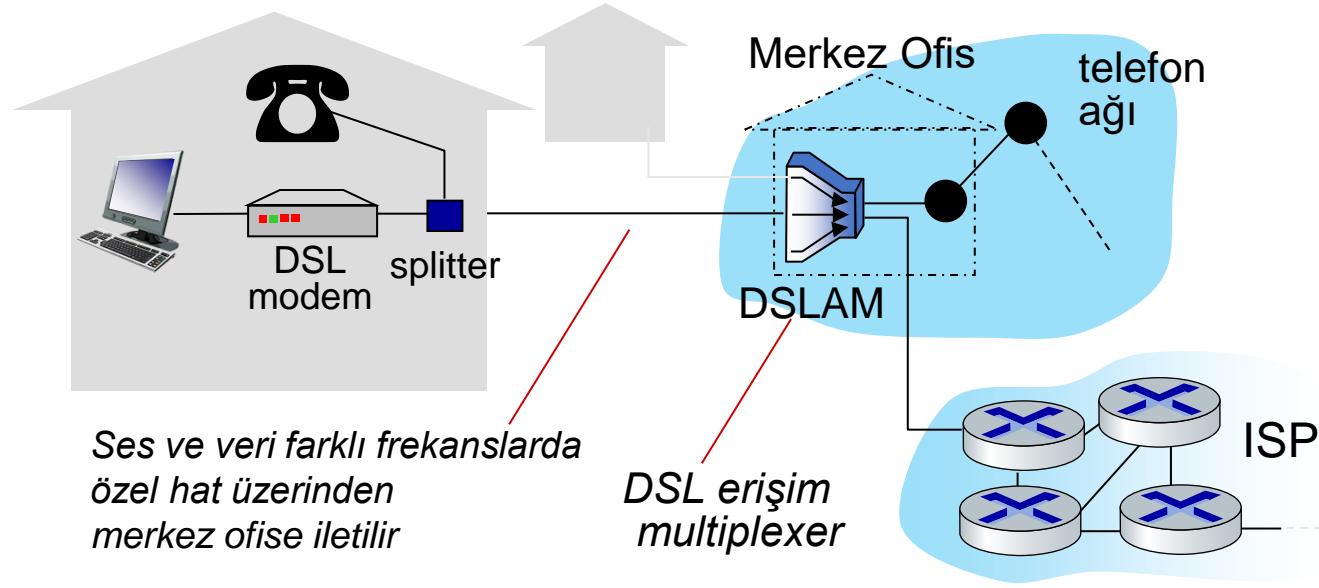
- Konut Erişim Ağları
- Kurumsal Erişim Ağları (Okul, Şirket)
- Mobil erişim ağları(WiFi, 4G/5G)

Bakılacaklar:

- Erişim ağının iletim hızı (saniyedeki bit sayısı)?
- Kullanıcılar arasında paylaşımlı erişim mi özel erişim mi var?

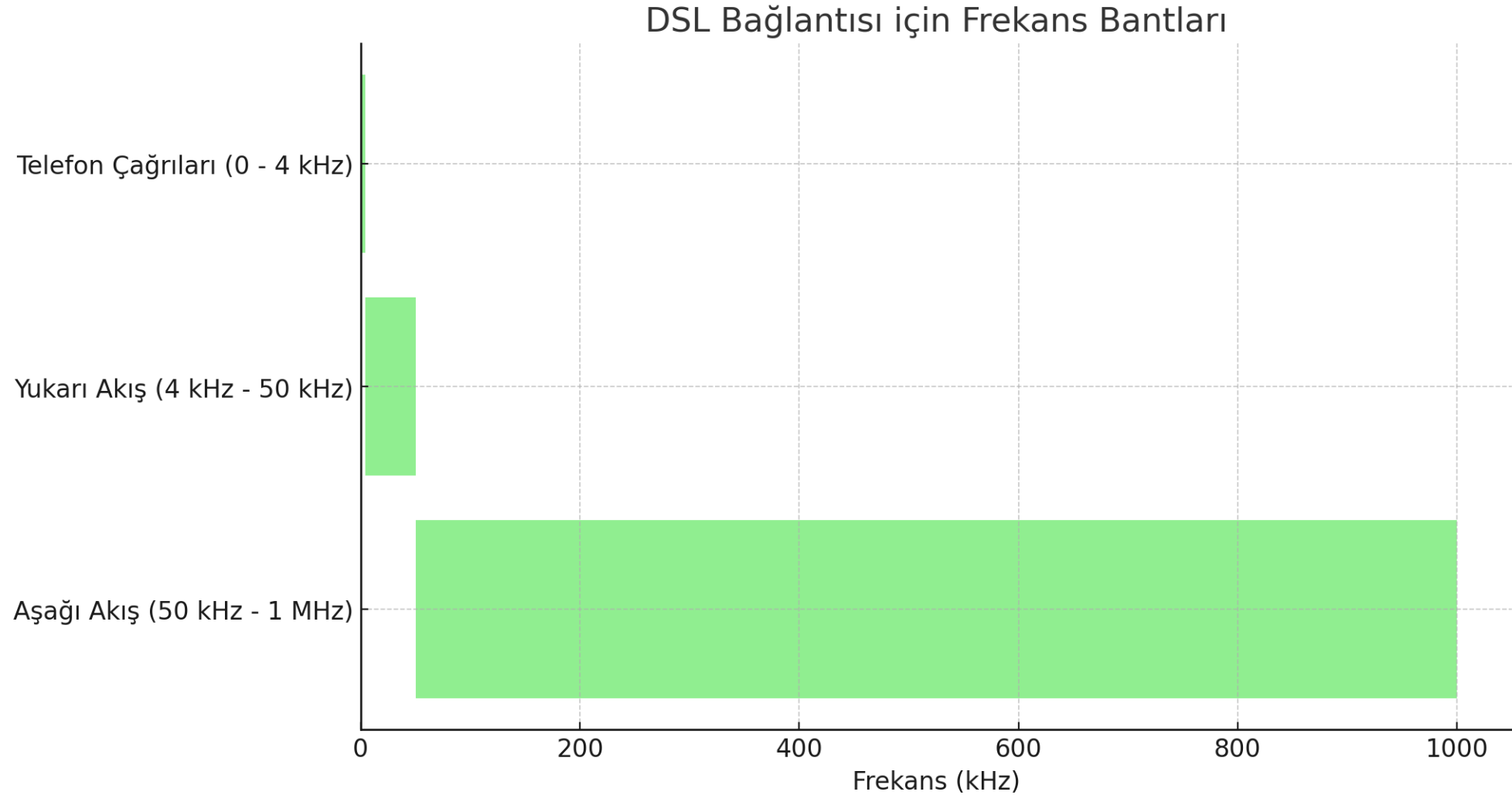

Erişim ağları: Dijital Abone Hattı (DSL)

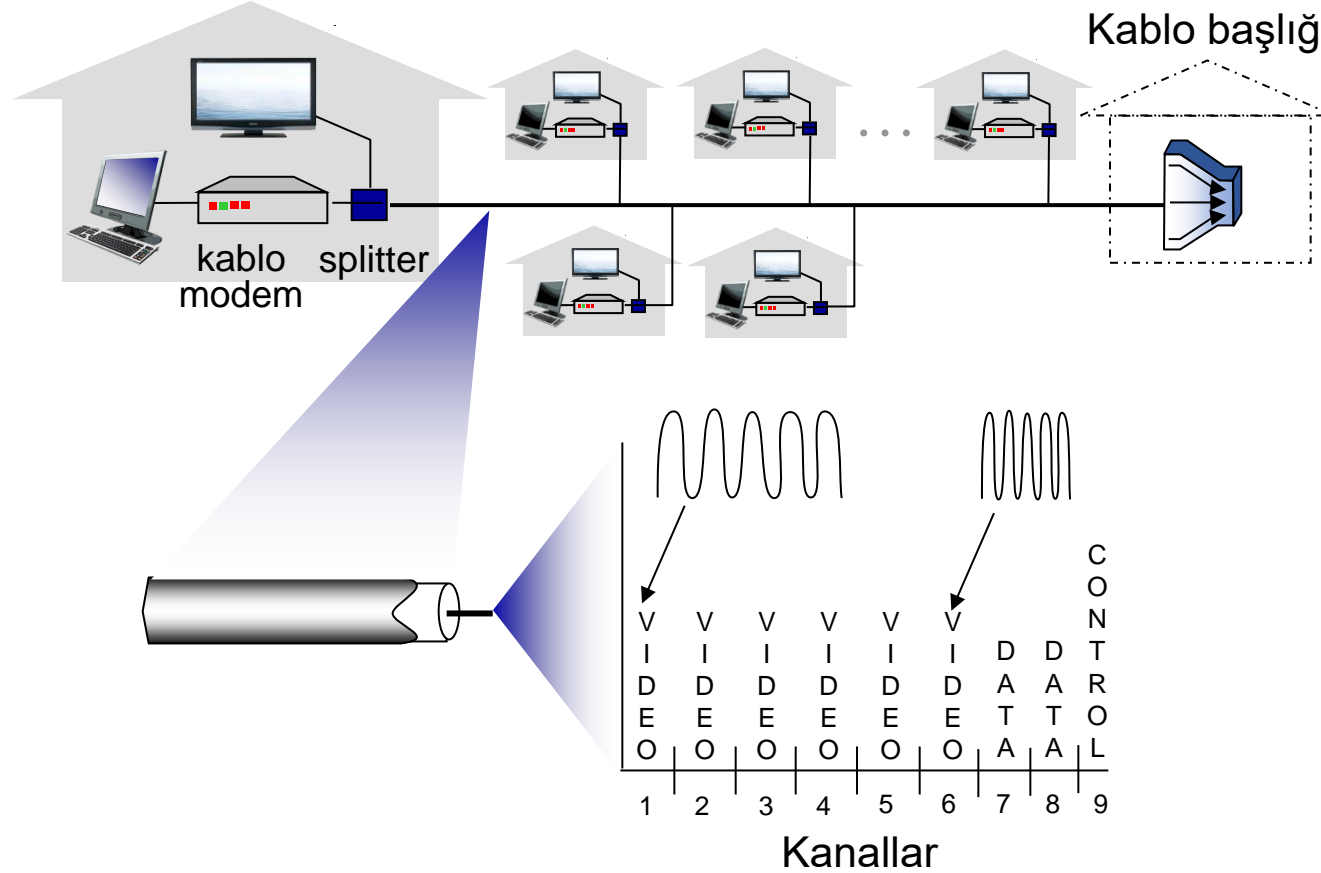

- merkez ofis DSLAM için **mevcut** telefon hattını kullanın
  - DSL telefon hattı üzerinden veri İnternet'e gider
  - DSL telefon hattı üzerinden ses telefon ağına gider
- 24-52 Mbps ayrılmış aşağı akış iletim hızı
- 3,5-16 Mb/sn tahsis edilmiş yukarı akış iletim hızı

Erişim ağları: Dijital Abone Hattı (DSL)

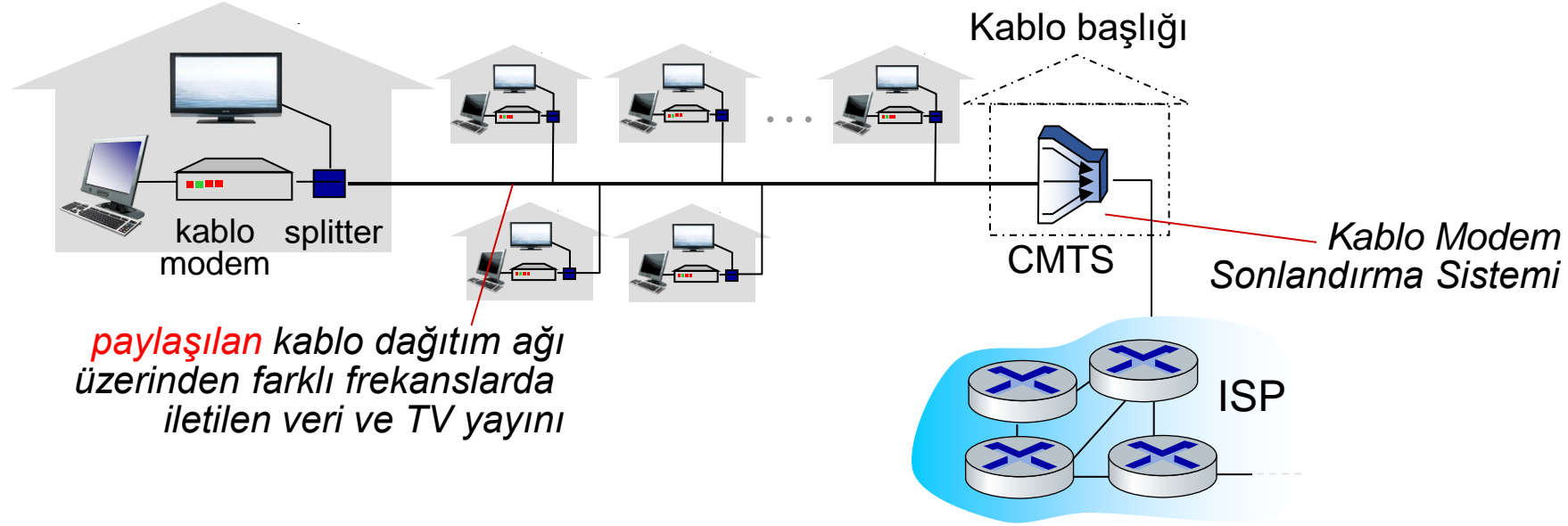

Erişim ağları: Kablo tabanlı erişim

Frequency Division Multiplexing (FDM): Farklı frekans bantlarında iletilen farklı kanallar

Erişim ağları: Kablo tabanlı erişim

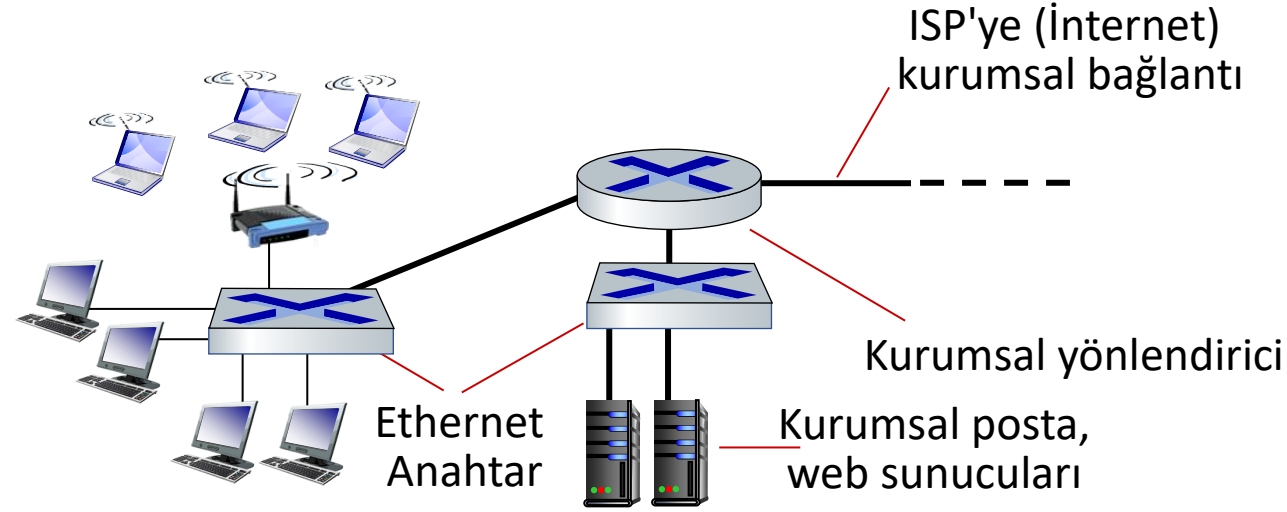

■ HFC: Hibrit Fiber Koaksiyel

- asimetrik: 40 Mbps'ye kadar – 1.2 Gbs aşağı akış iletim hızı, 30-100 Mbps yukarı akış iletim hızı
- **kablo ağı**, fiber evleri ISP yönlendiriciye bağlar
  - Evler, kablo başlığına **erişim ağını paylaşır**

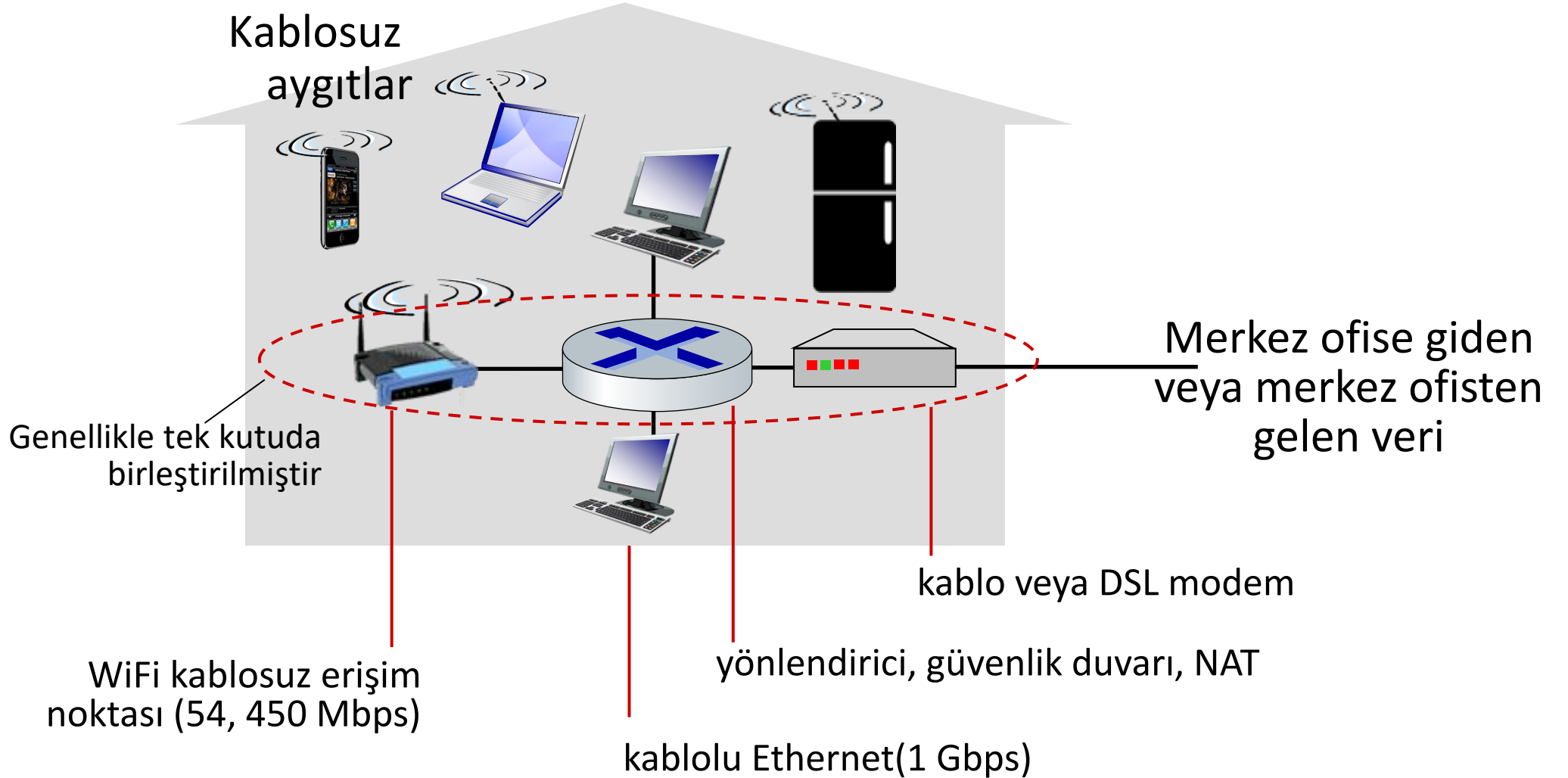

Erişim ağları: kurumsal ağlar

- şirketler, üniversiteler vb.
- Kablolu, kablosuz bağlantı teknolojilerinin karışımı, anahtarların ve yönlendiricilerin bir karışımını birbirine bağlama
  - Ethernet: 100Mbps, 1Gbps, 10Gbps'de kablolu erişim
  - WiFi: 11, 54, 450 Mbps'de kablosuz erişim noktaları

Erişim ağları: Ev ağları

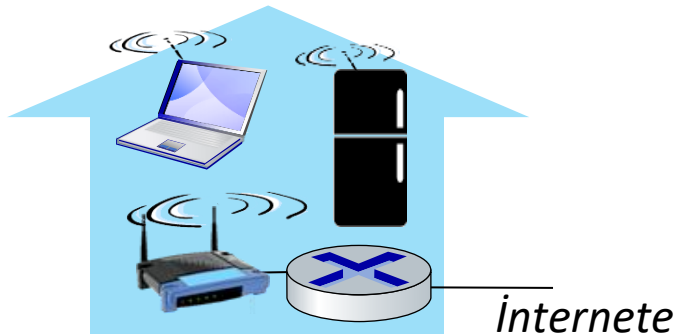
Kablosuz erişim ağları

Paylaşılan kablosuz erişim ağı, uç sistemi yönlendiriciye bağlar

- Baz istasyonu aracılığıyla "Erişim Noktası" olarak da bilinir

Kablosuz yerel alan ağları (WLANs)

- tipik olarak bina içinde veya çevresinde(~30 metre)
- 802.11b/g/n (WiFi): 11, 54, 450 Mbps iletim oranı

Geniş alanlı hücresel erişim ağları

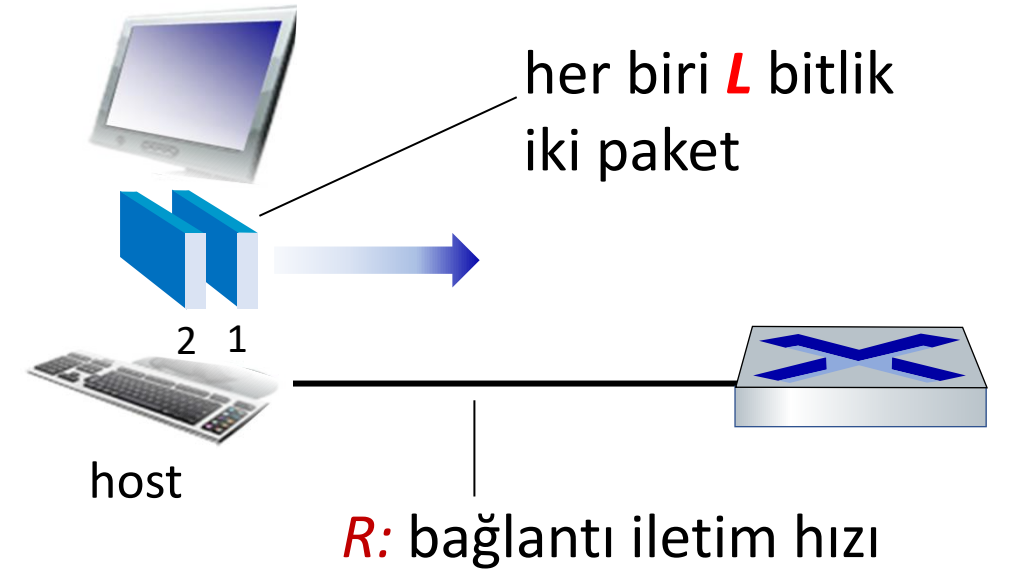
- mobil, hücresel ağ operatörü tarafından sağlanır (10's km)
- 10's Mbps
- 4G hücresel ağlar (5G geliyor)

Ana bilgisayar: Veri paketleri gönderir

Ana bilgisayar gönderme işlevi:

- Uygulama mesajını alır
- L bitleri uzunluğunda **paket** olarak bilinen daha küçük parçalara ayrılır
- paketi **R iletim hızında** erişim ağına iletir
  - **Bağlantı iletim hızı**, diğer adıyla **bağlantı kapasitesi**, diğer adıyla **bağlantı bant genişliği**

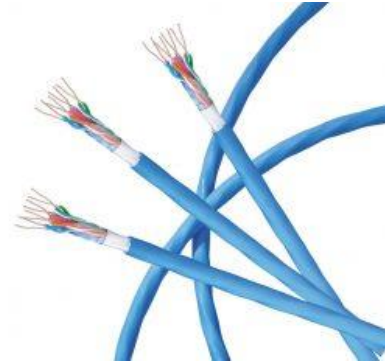
$$\begin{array}{l} \text{Paket} \\ \text{iletim} \\ \text{gecikmesi} \end{array} = \begin{array}{l} L \text{ bitlik paketi} \\ \text{= bağlantıya iletmek} \\ \text{için gereken süre} \end{array} = \frac{L \text{ (bit)}}{R \text{ (bit/saniye)}}$$

Bağlantılar: fiziksel ortam

- **Bit:** verici/alıcı çiftleri arasında yayılır
- **Fiziksel ortam:** Verici ve alıcı arasında olan yol
- **Rehberli ortam:**
  - sinyaller katı ortamda yayılır: bakır, fiber, koaksiyel kablo
- **Rehbersiz ortam:**
  - sinyaller serbestçe yayılır, örneğin radyo dalgası

Bükümlü çift bakır tel(TP)

- iki yalıtımlı bakır tel
  - Category 5: 100 Mbps, 1 Gbps Ethernet
  - Category 6: 10Gbps Ethernet

Bağlantılar: fiziksel ortam

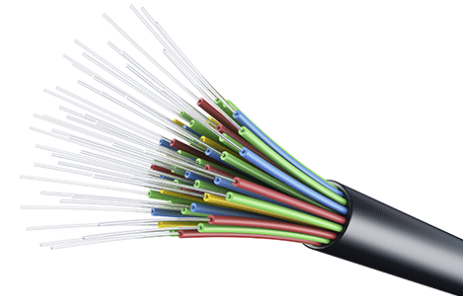
Koaksiyel kablo:

- iki konsantrik bakır iletken
- çift yönlü
- geniş bant:
  - Kablo üzerinde çoklu frekans kanalları
  - 100's Mbps kanal başına

Fiber optik kablo:

- Işık darbeleri taşıyan cam elyaf, her pulse bir bit
- Yüksek hızlı çalışma:
  - Yüksek hızlı noktadan noktaya iletim (10's-100's Gbps)
- Düşük hata oranı:
  - birbirinden uzak aralıklı tekrarlayıcılar
  - elektromanyetik gürültüye karşı bağımsızlık

Bağlantılar: fiziksel ortam

Kablosuz radyo

- elektromanyetik spektrumda taşınan sinyal
- fiziksel "tel" yok
- broadcast ve “half-duplex” (göndericiden alıcıya)
- Yayılma Ortamı Etkileri:
  - yansıma
  - nesneler tarafından engellenme
  - girişim

Radyo bağlantı türleri:

- karasal mikrodalga
  - 45 Mbps'ye kadar kanallar
- Kablosuz LAN (WiFi)
  - 100'lerce Mbps'ye kadar
- Geniş alan (e.g., cellular)
  - 4G hücreler: ~ 10's Mbps
- uydu
  - kanal başına 45 Mbps'ye kadar
  - 270 msn son-uç gecikmesi
  - jeosenkron vs. alçak dünya yörüngesi

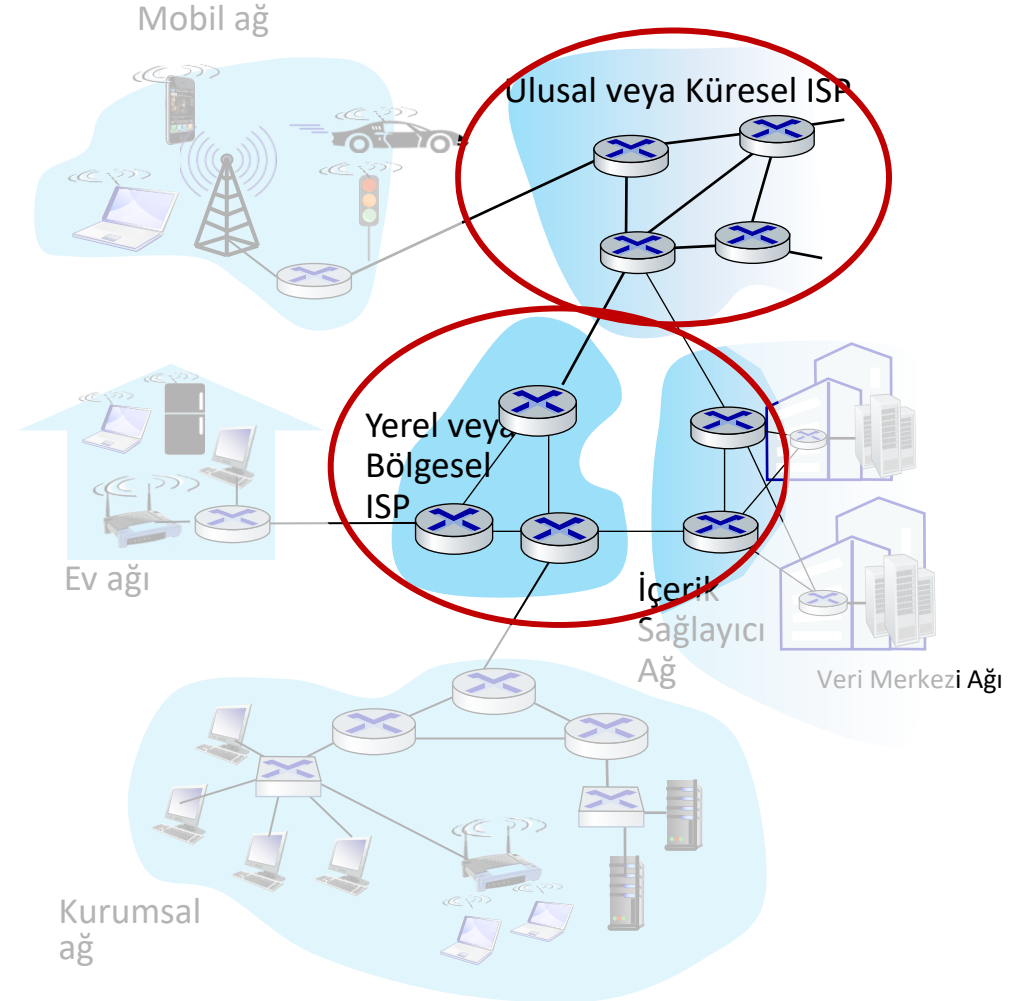
Bölüm 1: Yol Haritası

- İnternet nedir?
- Protokol nedir?
- Ağ kenarı: ana bilgisayarlar, erişim ağı, fiziksel medya
- **Ağ çekirdeği:** paket/devre anahtarlama, İnternet Yapısı
- Performans: kayıp, gecikme, iş hacmi
- Güvenlik
- Protokol katmanları, servis modelleri
- İnternet'in tarihi

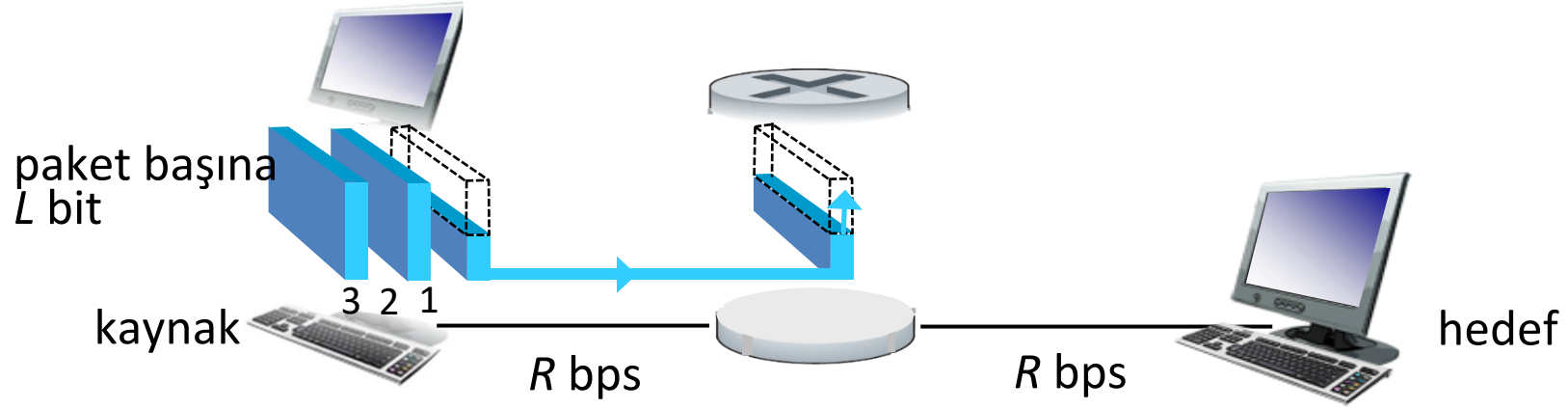

Ağ çekirdeği

- Birbirine bağlı yönlendiricilerin ağı
- **packet-switching**: ana bilgisayarlar uygulama katmanı mesajlarını **paketlere** böler
  - Paketleri bir yönlendiriciden diğerine, kaynaktan hedefe giden yoldaki bağlantılar arasında iletir
  - Her bir paket tam bağlantı kapasitesinde iletilir

Paket anahtarlama: sakla ve ilet

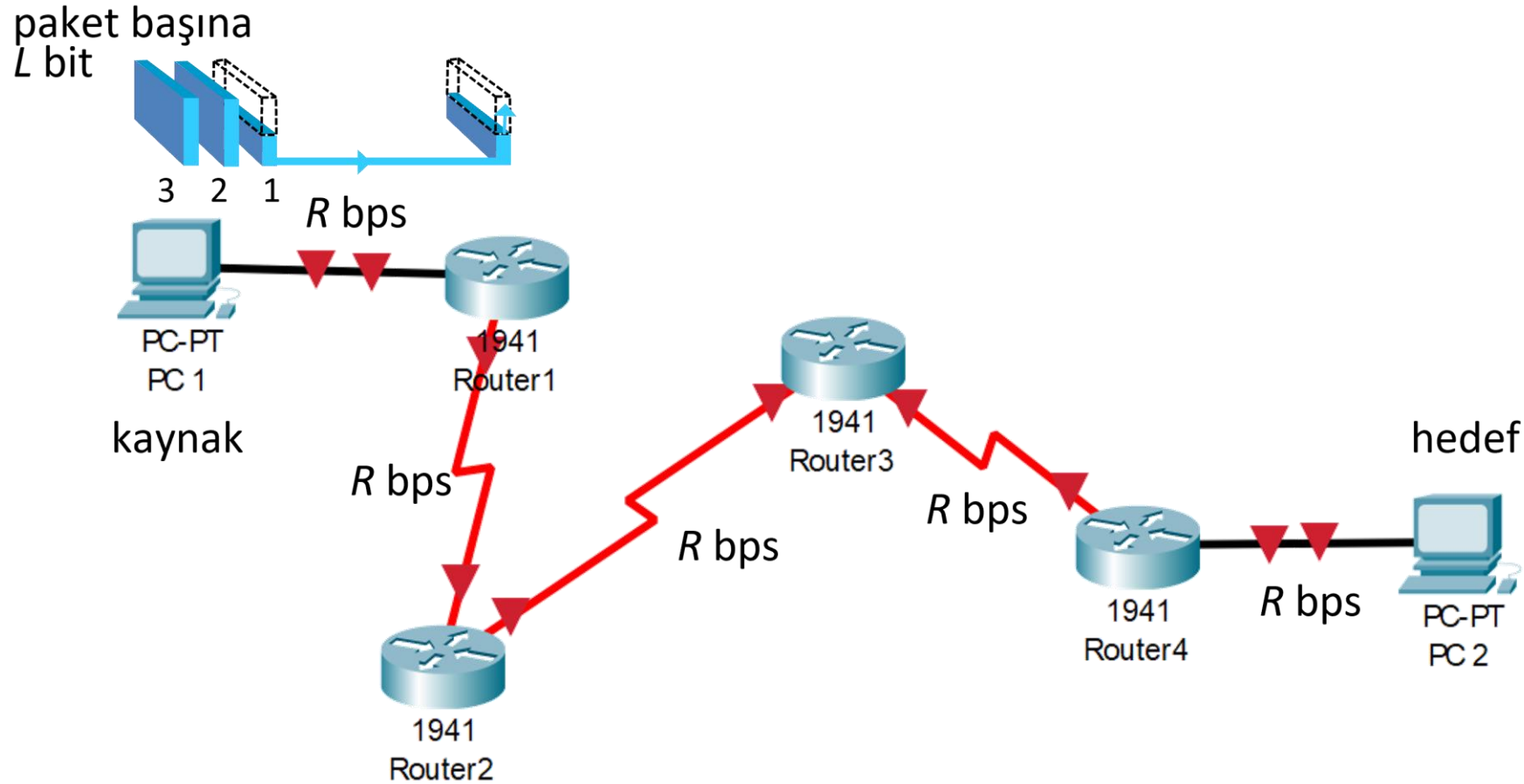
- **İletim gecikmesi:** L bitlik paketin R bps'de bağlantıya iletilmesi (dışarı itilmesi) L/R saniye sürer
- **Sakla ve ilet:** Bir sonraki bağlantıda iletilebilmesi için paketin tamamının yönlendiriciye ulaşması gerekir
- **Son uç gecikmesi :** $2L/R$ (yukarıda), yayılma gecikmesinin sıfır olduğu varsayılırsa

Tek atlamalı sayısal örnek:

- $L = 10$ Kbits
- $R = 100$ Mbps
- tek atlamalı iletim gecikmesi = 0.1 msec

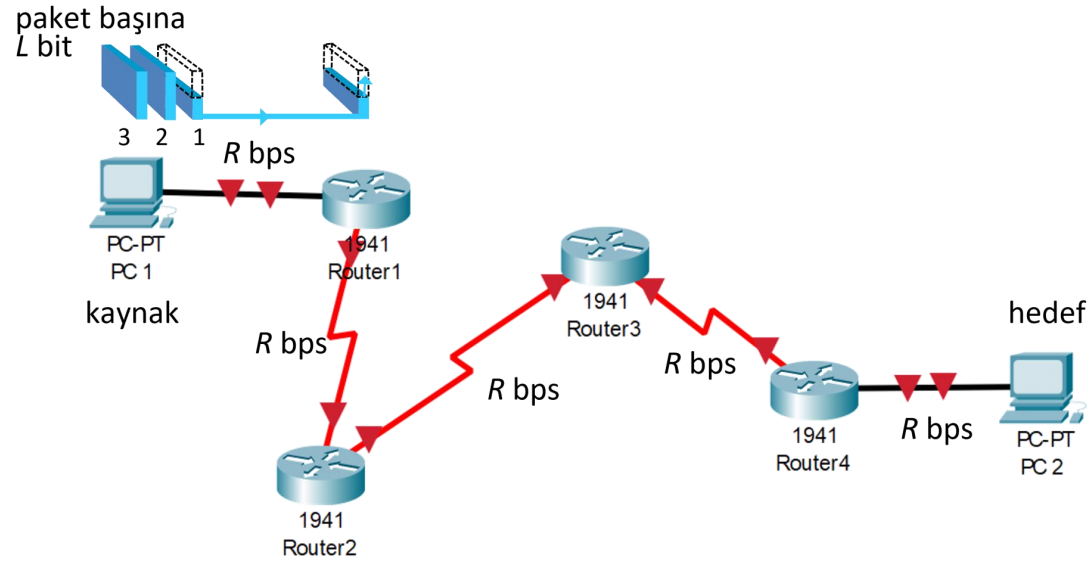
Paket anahtarlama: sakla ve ilet 2 pc 4 router

N kaynak ve hedef arasındaki router sayısı, k gönderilen toplam paket sayısı olmak üzere

- Sadece bir paketin PC2'ye iletim süresi nedir?
- Üç paketin tamamının PC2'ye iletim süresi nedir?

Paket anahtarlama: sakla ve ilet 2 pc 4 router

İlk paket

$$(N + 1) \times \frac{L}{R}$$

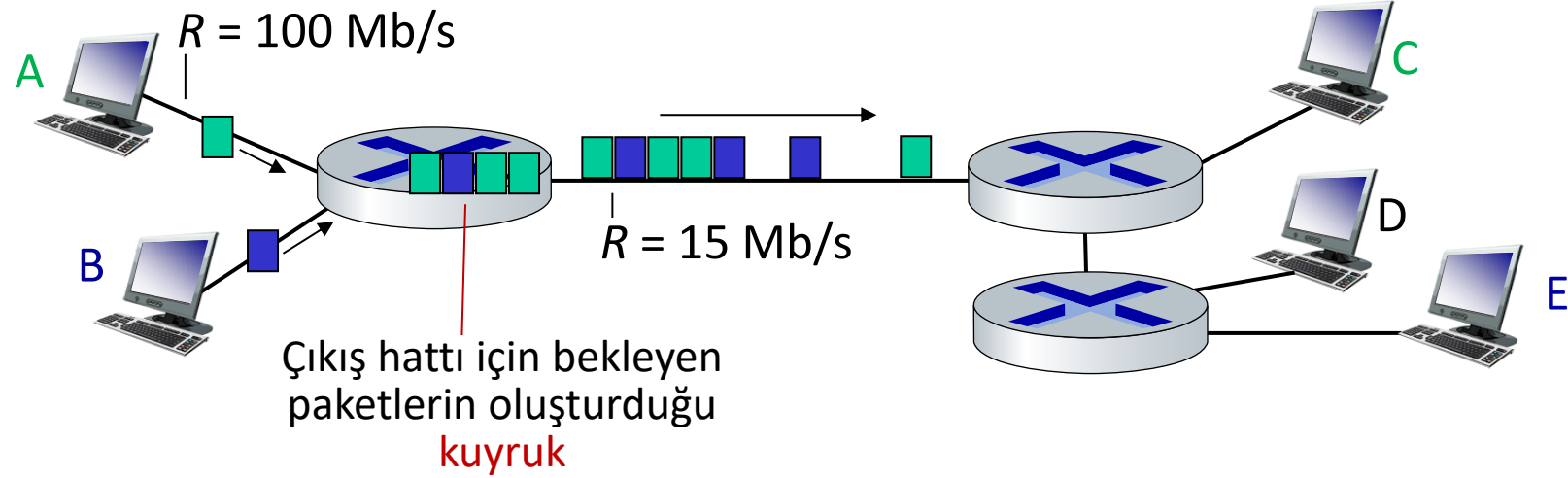
sürede hedefe iletilir.

Üçüncü paket ise

$$t_{\text{toplam}} = (N + 1) \times \frac{L}{R} + (k - 1) \times \frac{L}{R}$$

sürede hedefe iletilir.

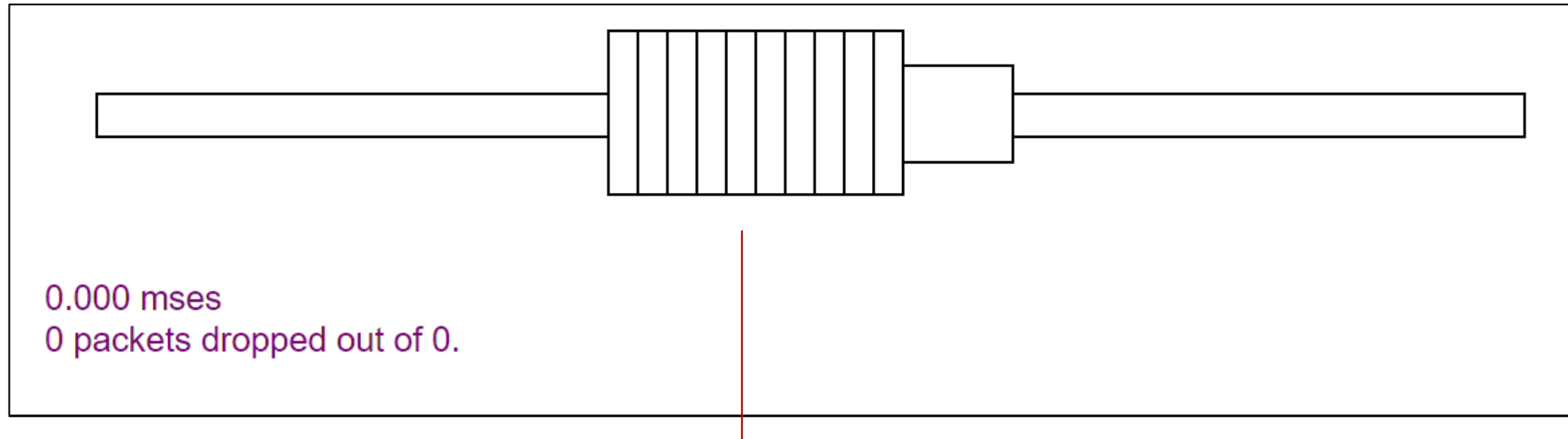
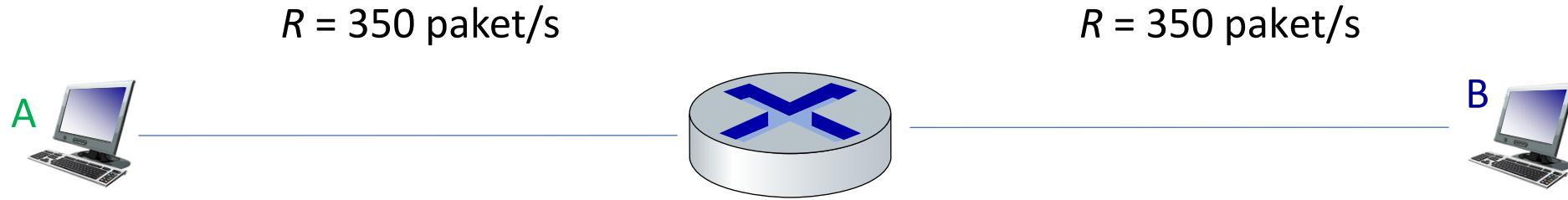
Paket değiştirme: kuyruk gecikmesi, kayıp

Paket kuyruğu ve kaybı : Hatta varış hızı (bps cinsinden) bir süre boyunca hattın iletim hızını (bps) aşarsa :

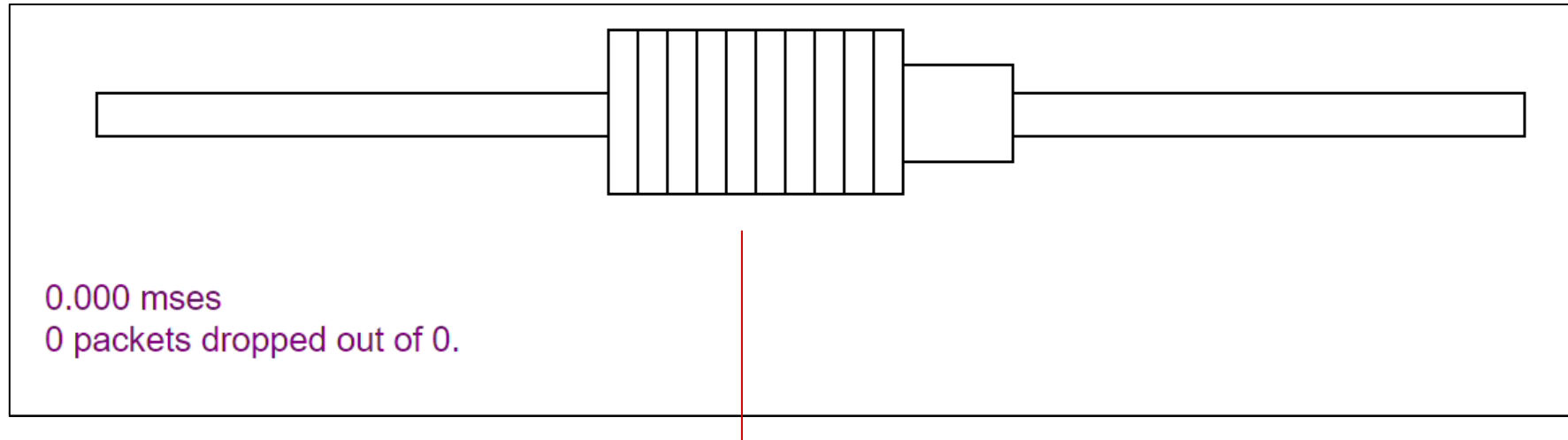
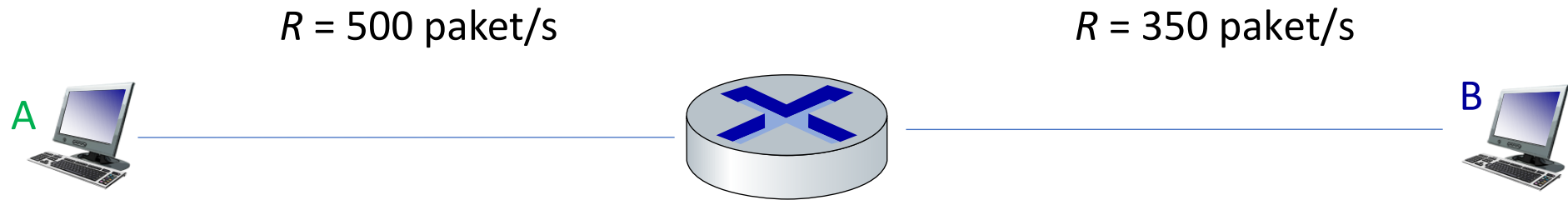
- paketler kuyruğa girecek, çıkış bağlantısında iletmeyi bekleyecek
- yönlendiricideki bellek (tampon) dolarsa paketler düşebilir (kaybolabilir)

Paket değiştirme: kuyruk gecikmesi, kayıp

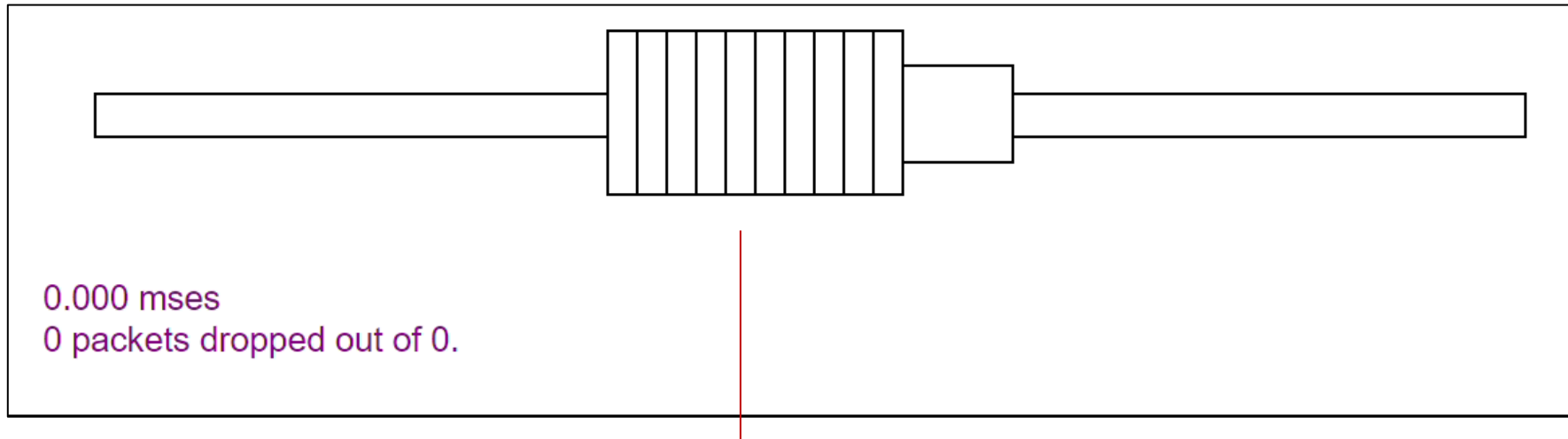
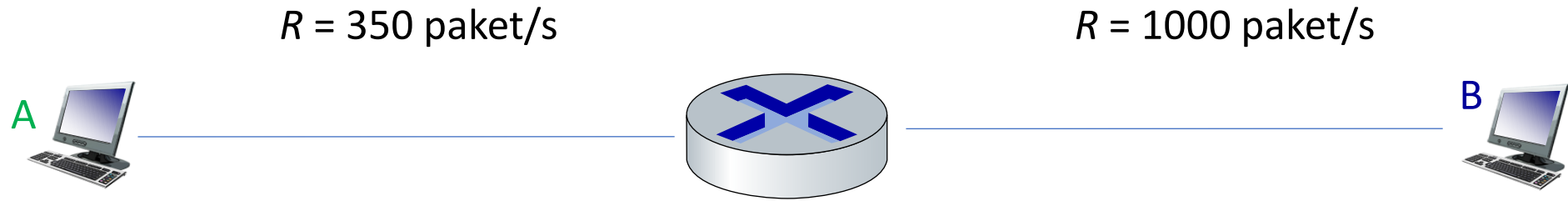
Çıkış hattı için bekleyen
paketlerin oluşturduğu
kuyruk

Paket değiştirme: kuyruk gecikmesi, kayıp

Çıkış hattı için bekleyen
paketlerin oluşturduğu
kuyruk

Paket değiştirme: kuyruk gecikmesi, kayıp

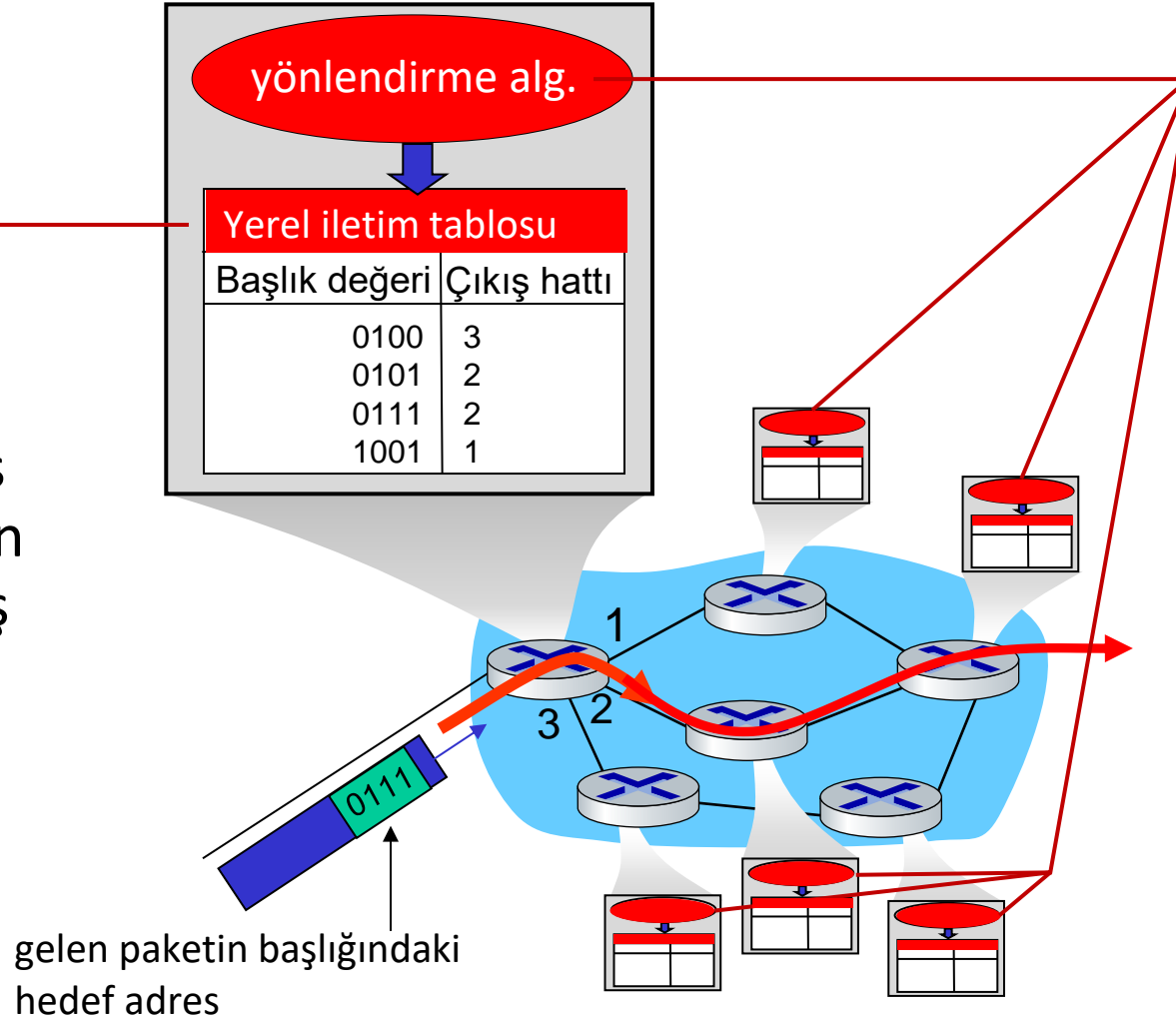

Çıkış hattı için
bekleyen paketlerin
oluşturduğu **kuyruk**

İki temel ağ çekirdeği fonksiyonu

forwarding *iletme :*

- *yerel* eylemdir: gelen paketleri yönlendirici giriş hattından, uygun yönlendirici çıkış hattına taşır

routing

Yönlendirme:

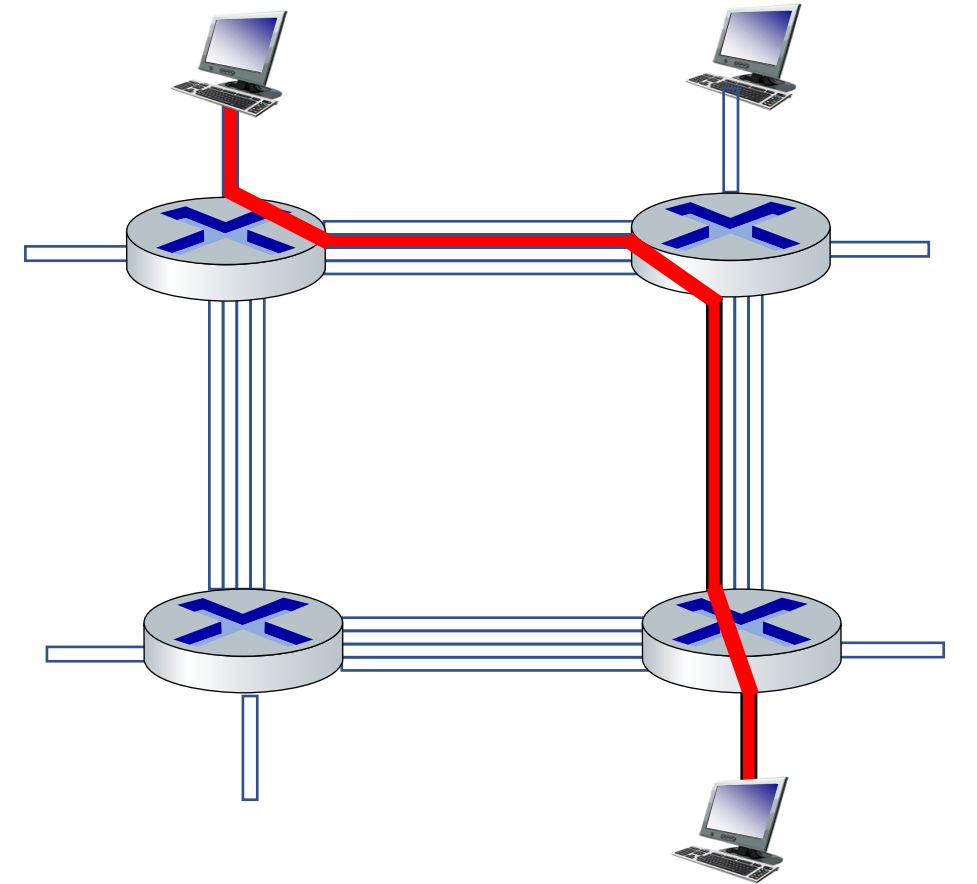
- *küresel* eylem: paketler tarafından alınan kaynak-hedef yollarını belirler
- yönlendirme algoritmaları

Paket anahtarlamaya alternatif: Devre anahtarlama

Uçtan uca kaynaklar, gönderen ve alıcı arasında bir 'çağrı' için tahsis edilmiştir

- diyagramda, her bağlantıda dört devre vardır.
  - Çağrı, üst bağlantıda 2. devreyi ve sağ bağlantıda 1. devreyi alır.
- kaynaklar tahsis edilir: paylaşım yok
  - devre benzeridir, performans garantilidir
- çağrı tarafından kullanılmıyorsa devre segmenti boşa (**paylaşım yok**)
- geleneksel telefon ağlarında yaygın olarak kullanılır

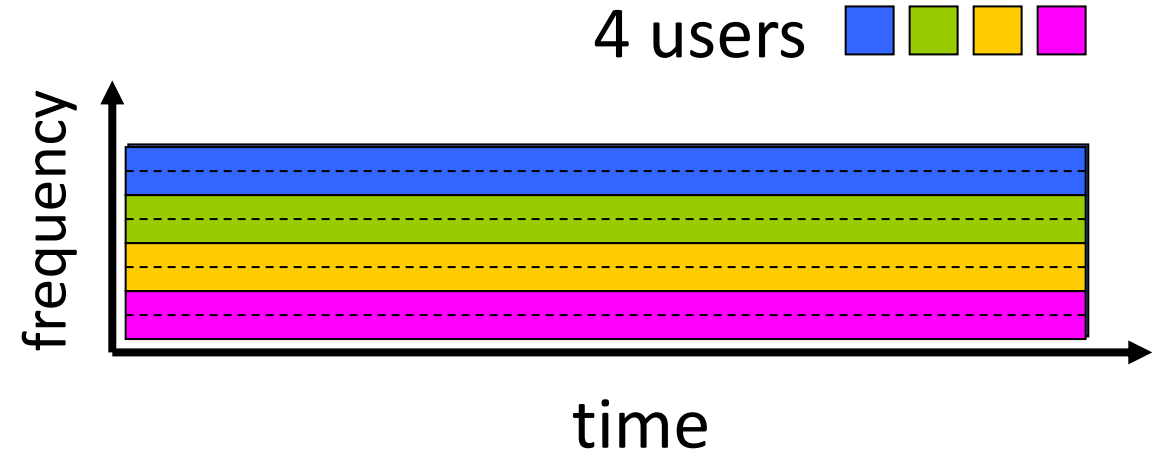

Devre anahtarlama: FDM ve TDM

Frekans Bölmeli Çoğullama

(Frequency Division Multiplexing-FDM)

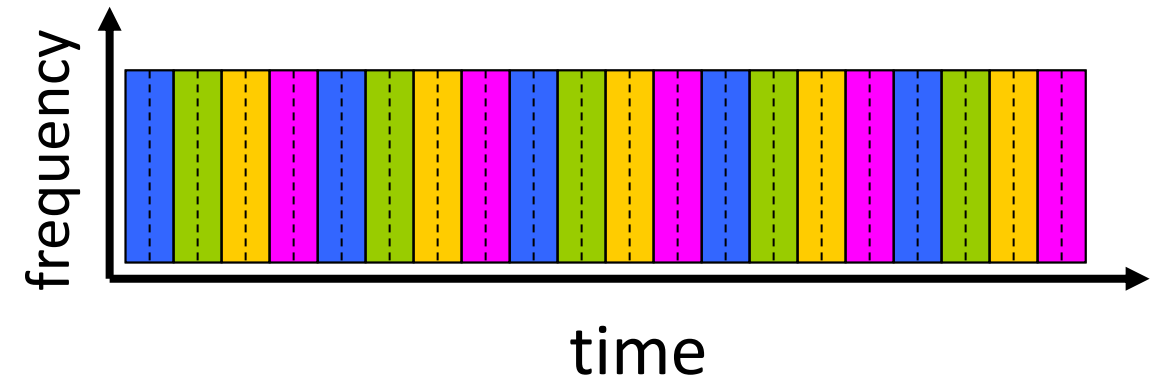
- optik, elektromanyetik frekanslar (dar) frekans bantlarına ayrılmıştır
- her çağrıya kendi bandı tahsis edilir, her çağrı o dar bandın maksimum hızında iletim yapabilir

Zaman Bölmeli Çoğullama

(Time Division Multiplexing-TDM)

- 1 sn. zaman dilimlerine bölünmüştür
- Her çağrı, kendisine tahsis edilen periyodik yuvalar boyunca, yalnızca ayrılan zaman dilimleri süresince maksimum frekans bandında iletim yapabilir

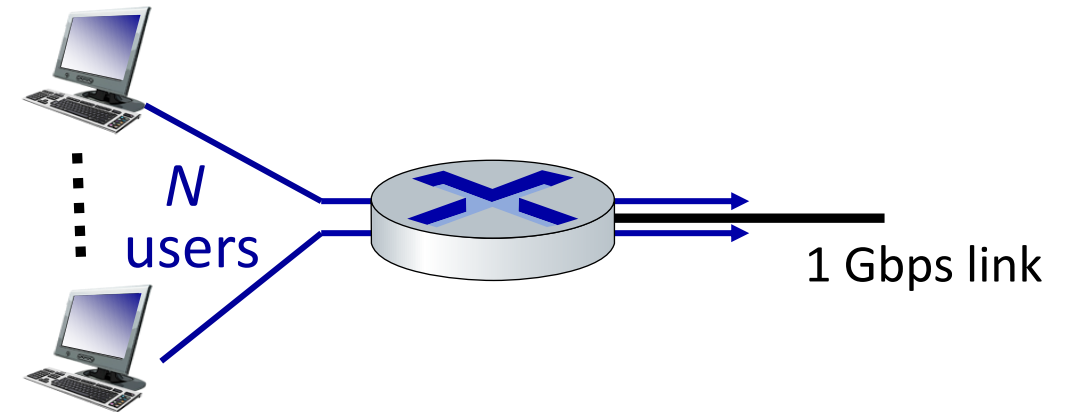

Devre anahtarlamaya vs. paket anahtarlama

paket anahtarlama daha fazla kullanıcının ağı kullanmasını sağlar!

Örnek:

- 1 Gb/s link
- her kullanıcı:
  - 100 Mb/s "Aktif" olduğunda
  - Zamanın %10'u aktif
- *Devre-anahtarlama*: 10 kullanıcı
- *Paket-anahtarlama*: 35 kullanıcı ile, aynı anda 10'dan fazla aktif olma olasılığı .0004'ten azdır

S: 0.0004 değerini nasıl elde ettik?

S: Kullanıcı sayısı > 35 olursa ne olur?

Devre anahtarlamaya vs. paket anahtarlama

Kazanan paket anahtarlama mı?

- "Bursty" veriler için harikadır - bazen gönderilecek veriler vardır, ancak diğer zamanlarda yoktur
  - Kaynak paylaşımı
  - Daha basittir, çağrı kurulumu yok
- **aşırı tıkanıklık olası** : arabellek taşması nedeniyle paket gecikmesi ve kaybı
  - güvenilir veri aktarımı, tıkanıklık kontrolü için protokoller gerekli
- **S: Devre benzeri davranış nasıl sağlanır?**
  - geleneksel olarak ses/video uygulamaları için kullanılan bant genişliği garanti edilmektedir

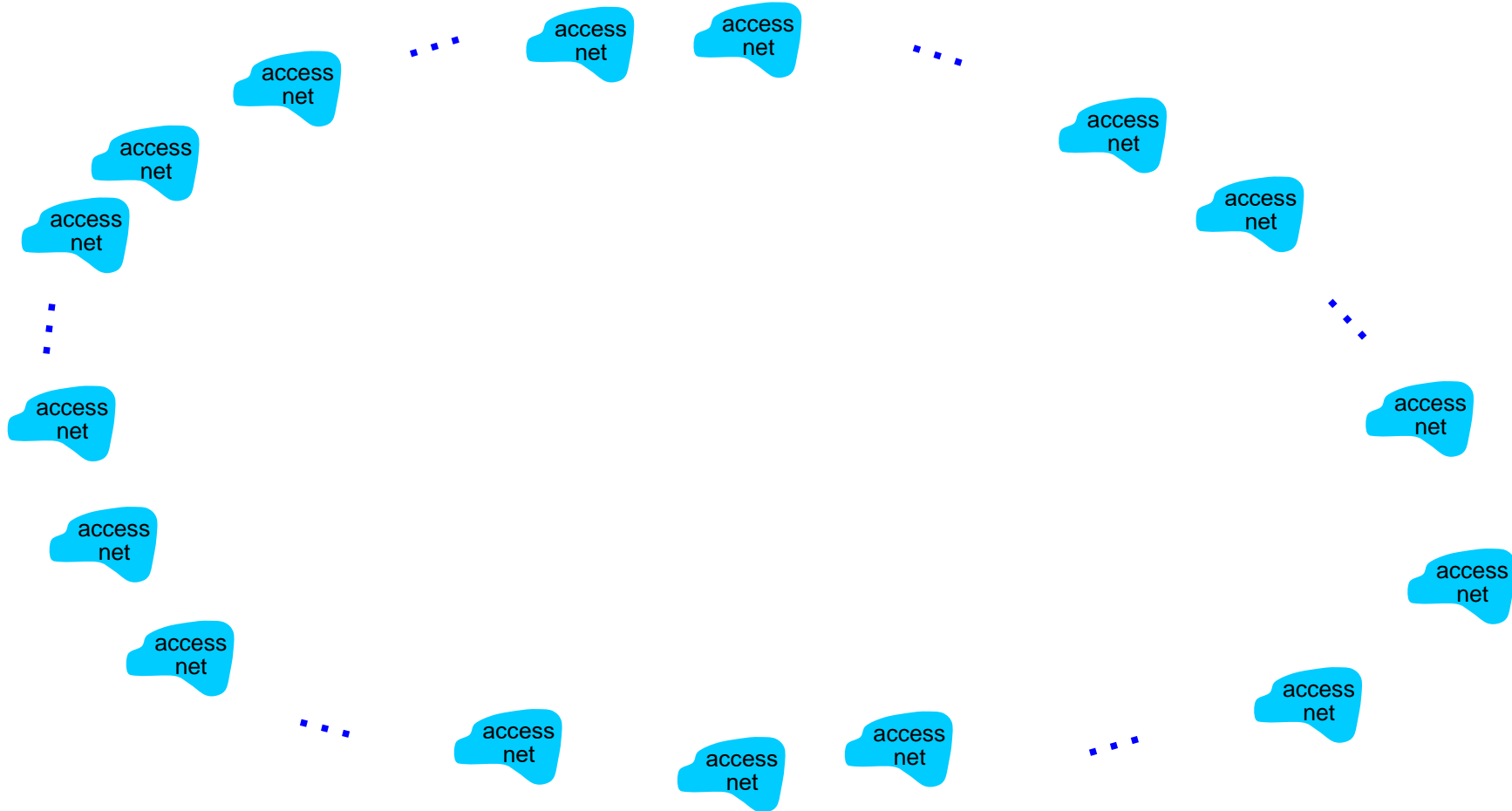
Q: Ayrılmış kaynakların (devre anahtarlama) ve isteğe bağlı ayırma (paket anahtarlama) arasındaki insan benzetmeleri nelerdir?

İnternet yapısı: "ağlardan oluşan bir ağ"

- Ana bilgisayarlar, İnternet Servis Sağlayıcılarına (İSS'ler) erişim yoluyla İnternete bağlanır
  - konut, kurumsal (şirket, üniversite, ticari) İSS'ler
- Erişim İSS'leri de birbirine bağlı olmalıdır
  - böylece herhangi iki ana bilgisayar birbirine paket gönderebilir
- Ortaya çıkan ağlardan oluşan ağ çok karmaşıktır
  - evrim, **ekonomi** ve **ulusal politikalar** tarafından yönlendirildi
- Mevcut İnternet yapısını tanımlamak için adım adım bir yaklaşım izleyelim

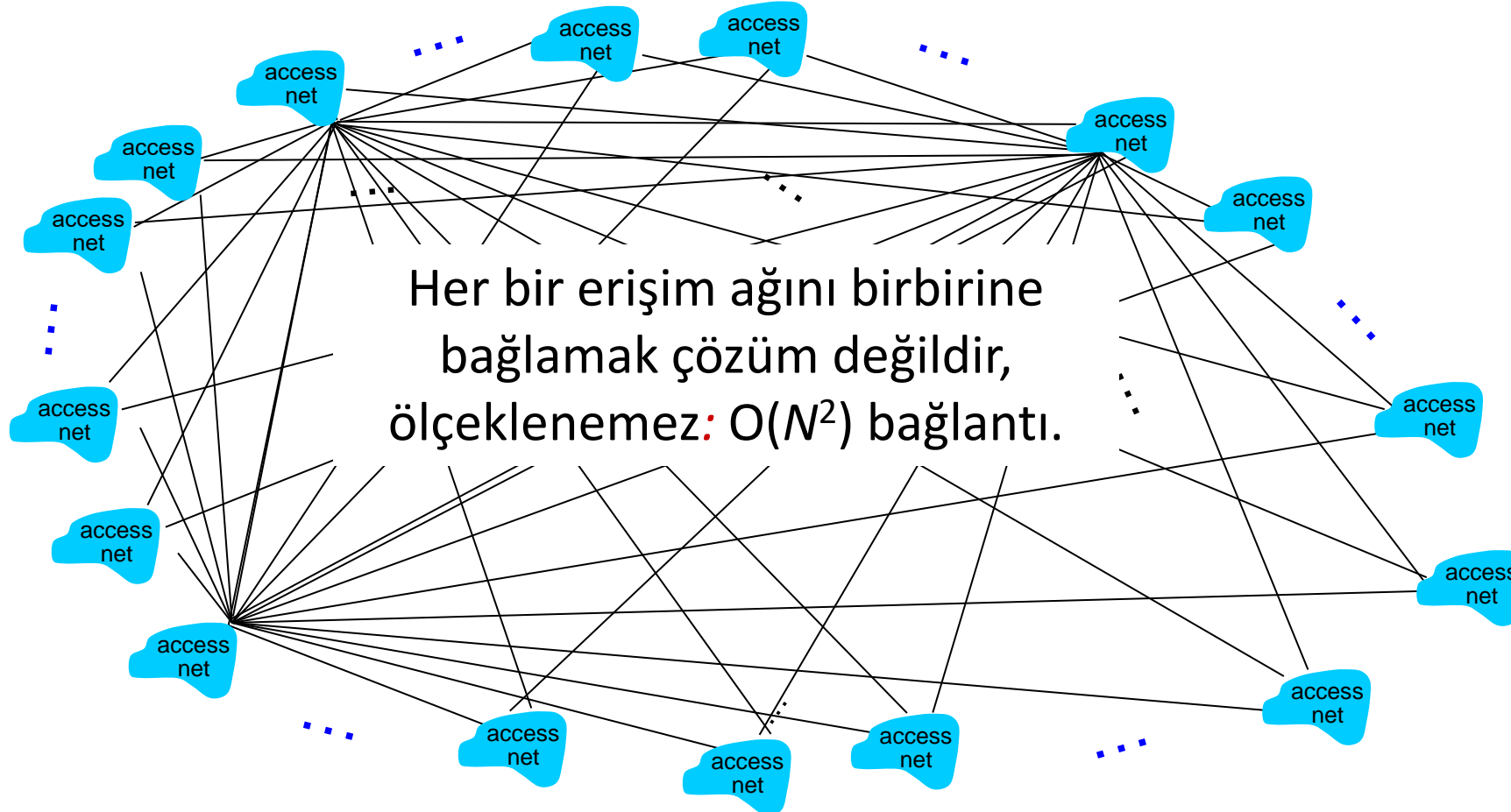
İnternet yapısı: "ağlardan oluşan bir ağ"

Soru: Milyonlarca erişim İSS'si göz önüne alındığında, bunları birbirine nasıl bağlayabiliriz?

İnternet yapısı: "ağlardan oluşan bir ağ"

Soru: Milyonlarca erişim İSS'si göz önüne alındığında, bunları birbirine nasıl bağlayabiliriz?

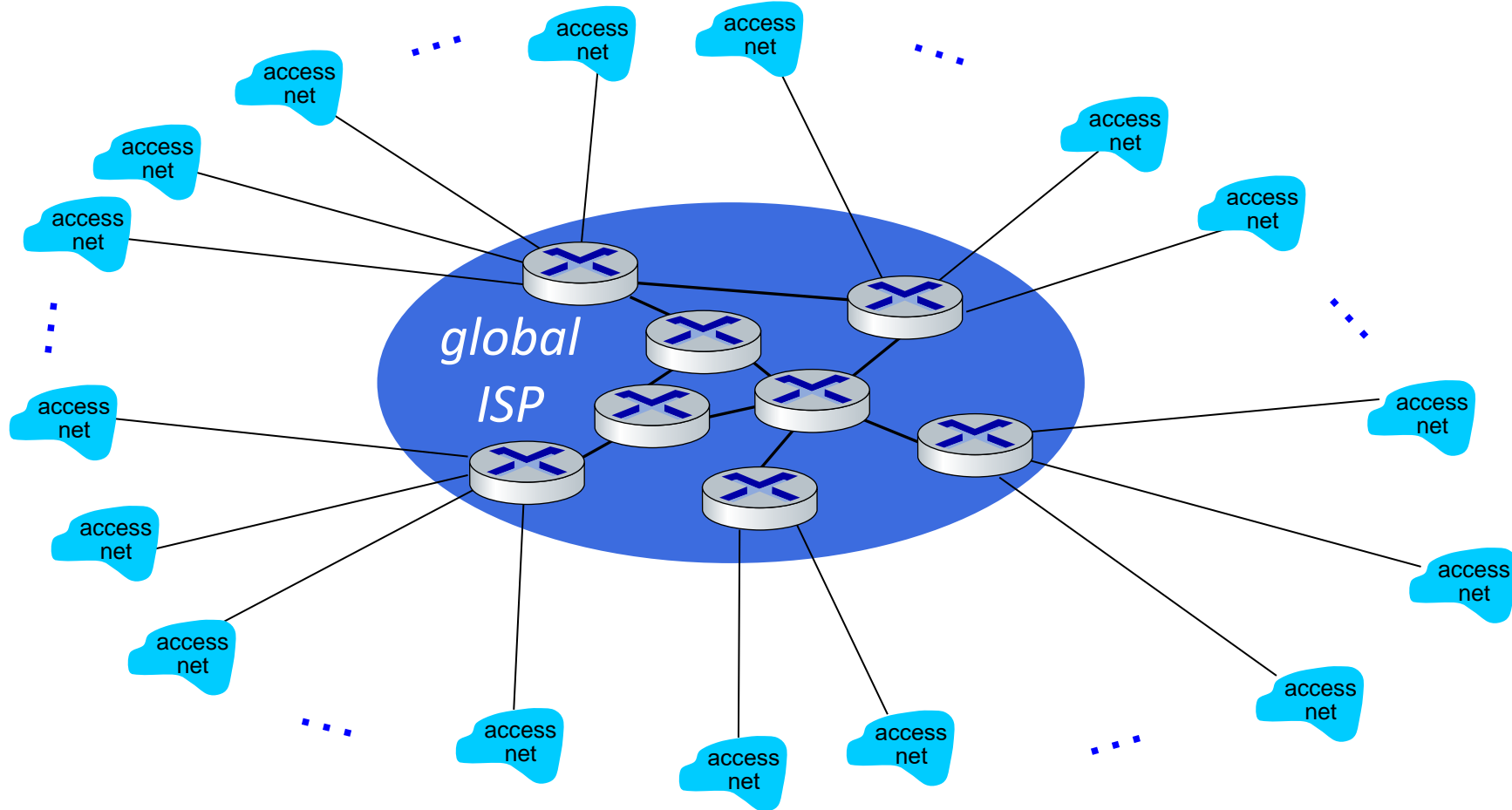

İnternet yapısı: "ağlardan oluşan bir ağ"

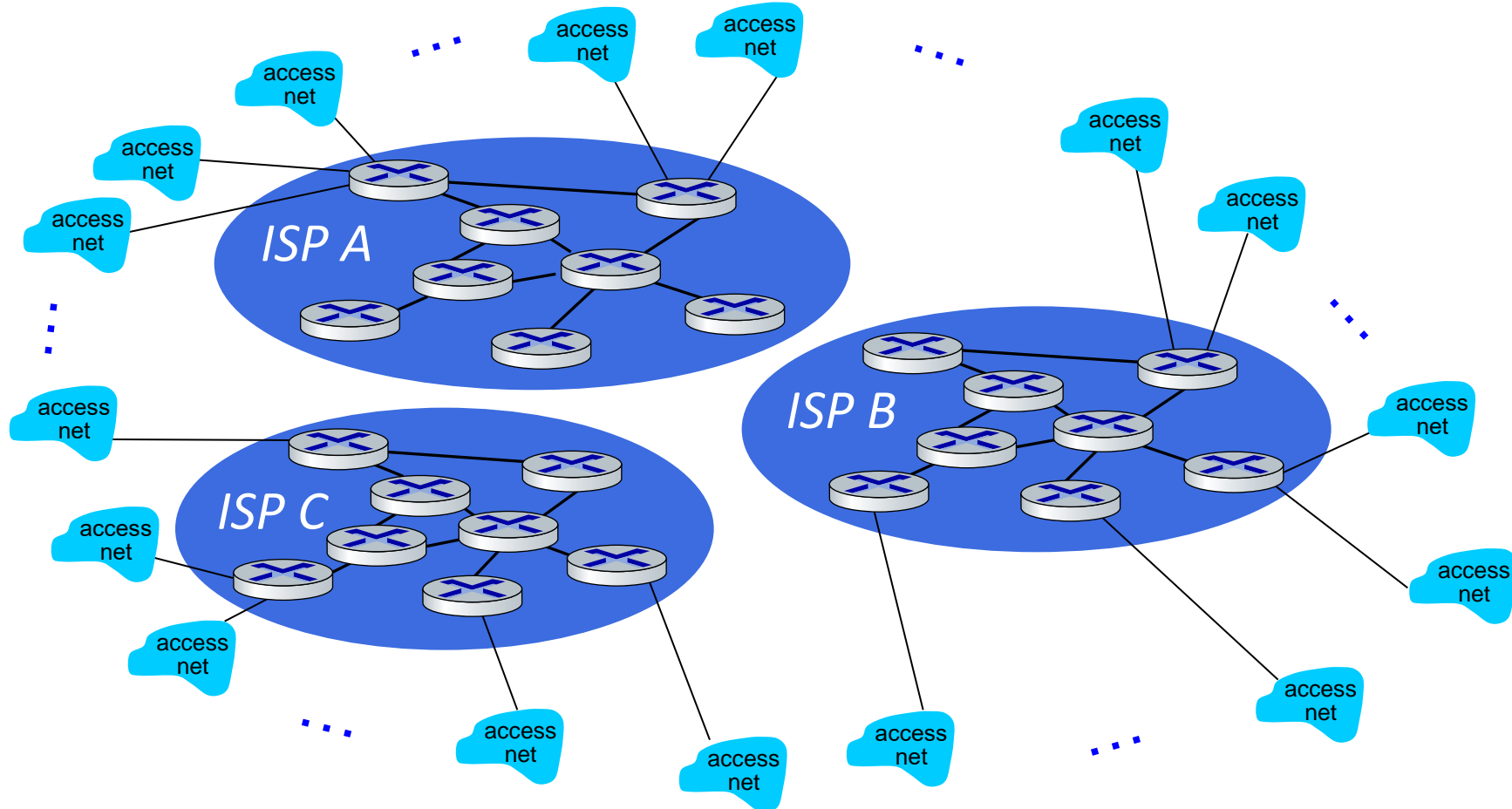
Seçenek: her erişim İSS'sini bir küresel transit İSS'ye bağlamak?

Müşteri ve sağlayıcı İSS'lerin ekonomik anlaşması vardır.

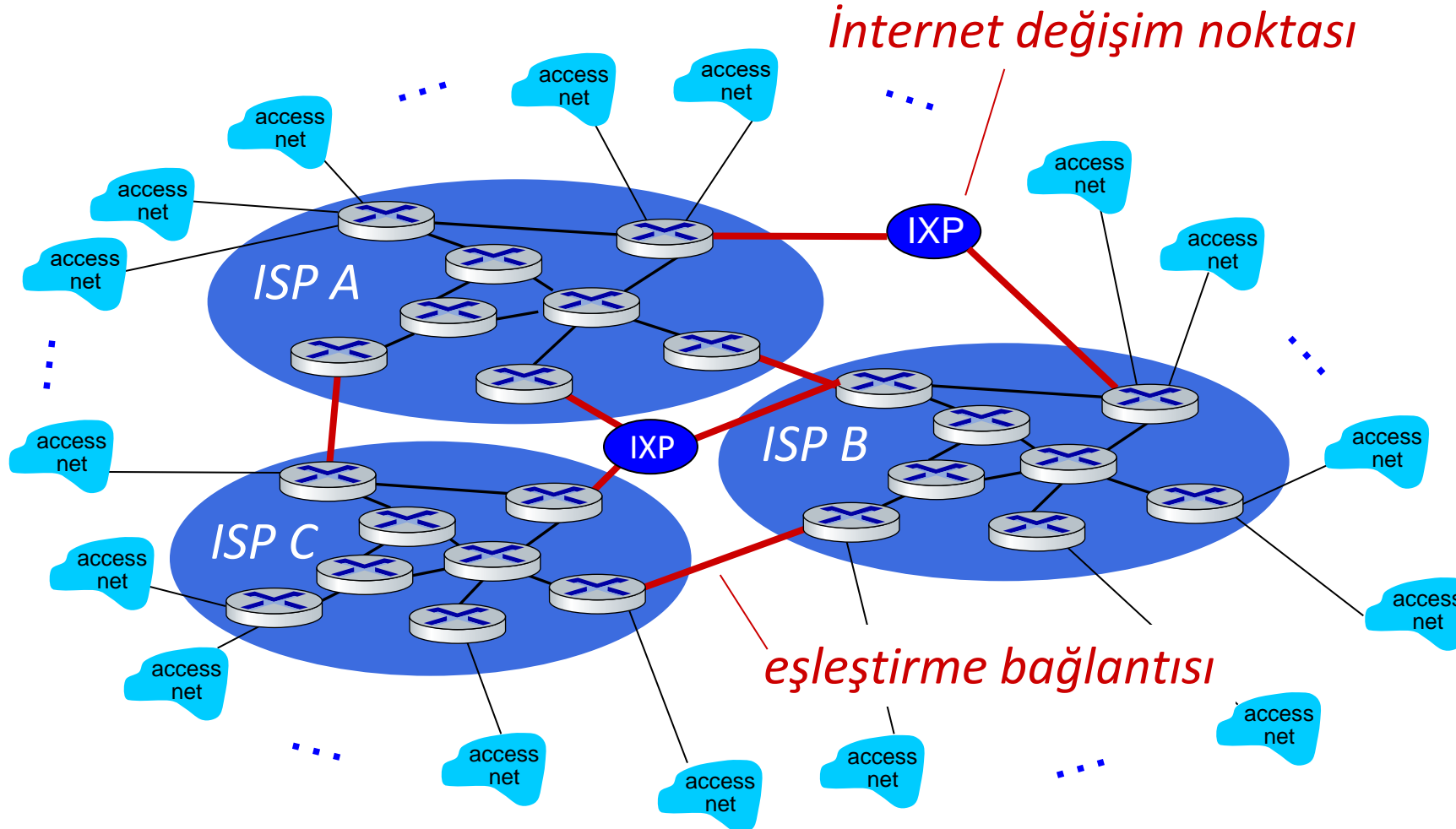
İnternet yapısı: "ağlardan oluşan bir ağ"

Ancak küresel bir İSS uygulanabilir bir işse, rakipler de olacaktır ....

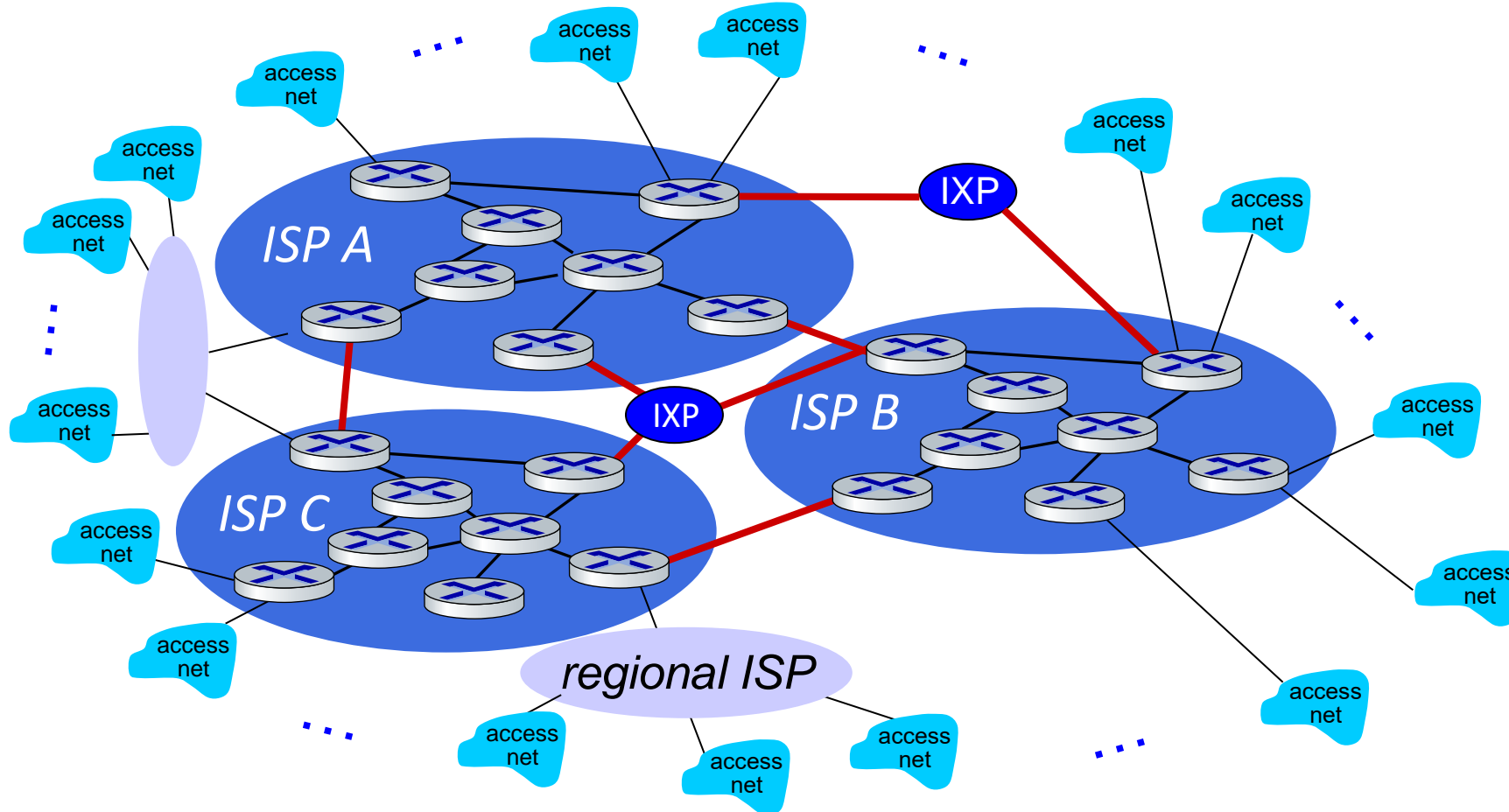
İnternet yapısı: "ağlardan oluşan bir ağ"

But if one global ISP is viable business, there will be competitors .... who will want to be connected

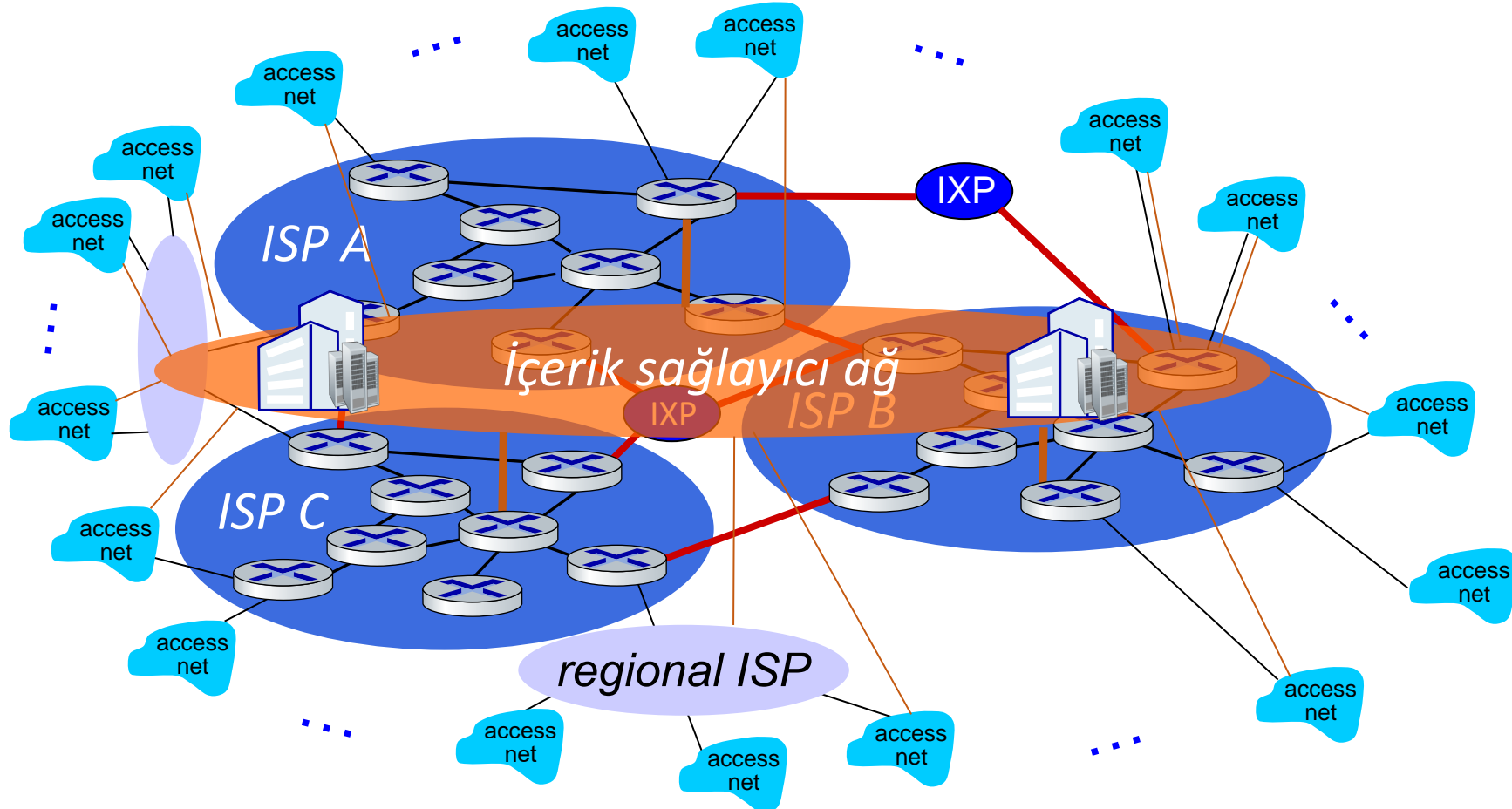
İnternet yapısı: "ağlardan oluşan bir ağ"

... ve erişim ağlarını İSS'lere bağlamak için bölgesel ağlar ortaya çıkabilir

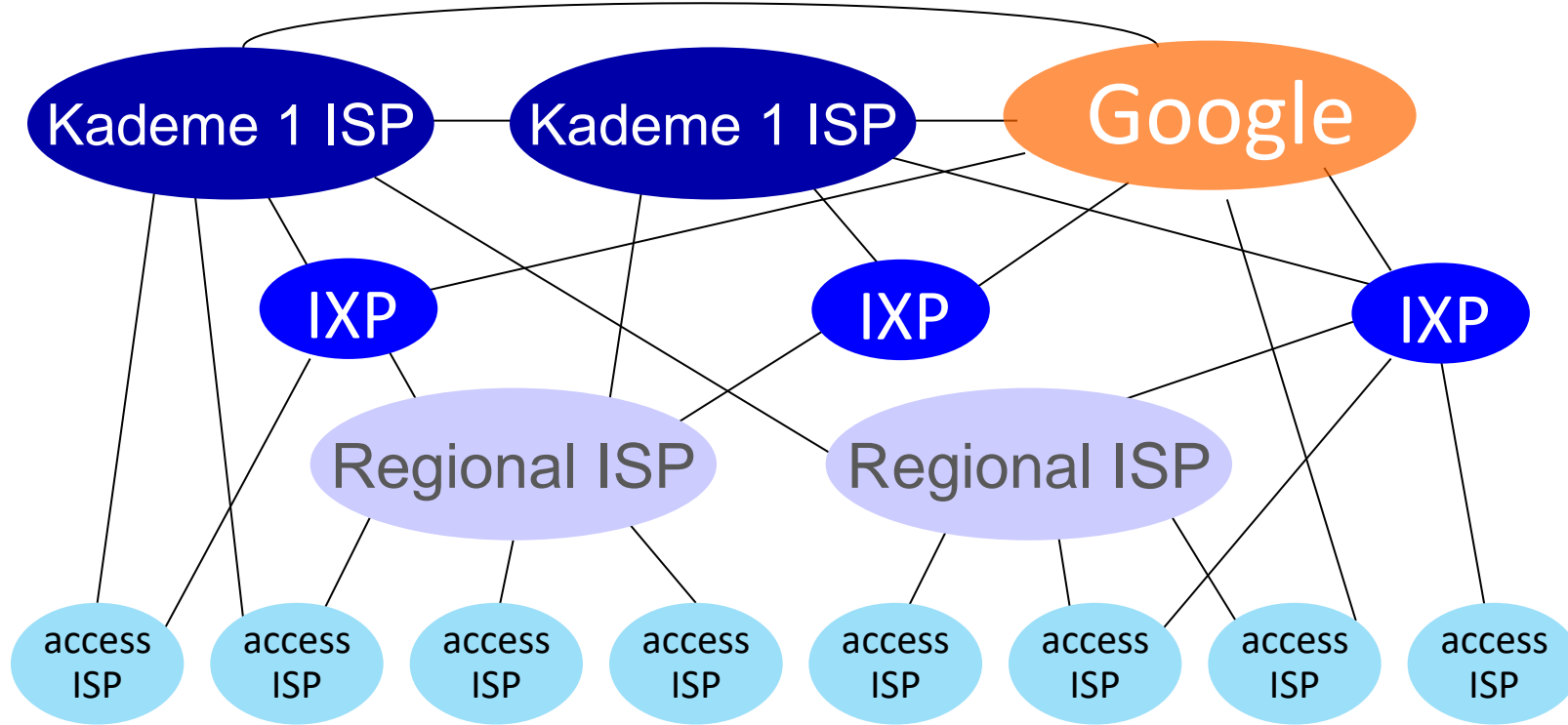

İnternet yapısı: "ağlardan oluşan bir ağ"

... ve içerik sağlayıcı ağları (Google, Microsoft, Akamai), servisleri ve içeriği son kullanıcılara yaklaştırmak için kendi ağlarını çalıştırabilir

İnternet yapısı: "ağlardan oluşan bir ağ"

“Merkezde”: az sayıda iyi bağlantılı büyük ağlar

- **“kademe-1” ticari İSS'ler** (örneğin Level 3, Sprint, AT&T, NTT), ulusal ve uluslararası kapsama alanı
- **içerik sağlayıcı ağları** (örneğin, Google, Facebook): veri merkezlerini internete bağlayan, genellikle 1. kademe, bölgesel İSS'leri atlayan özel ağ

Kademe-1 ISS Ağ haritası: Sprint (2019)

Bölüm 1: Yol Haritası

- İnternet nedir?
- Protokol nedir?
- Ağ kenarı: ana bilgisayarlar, erişim ağı, fiziksel medya
- Ağ çekirdeği: paket / devre anahtarlama, internet yapısı
- **Performans: kayıp, gecikme, iş hacmi**
- Güvenlik
- Protokol katmanları, servis modelleri
- İnternet'in tarihi

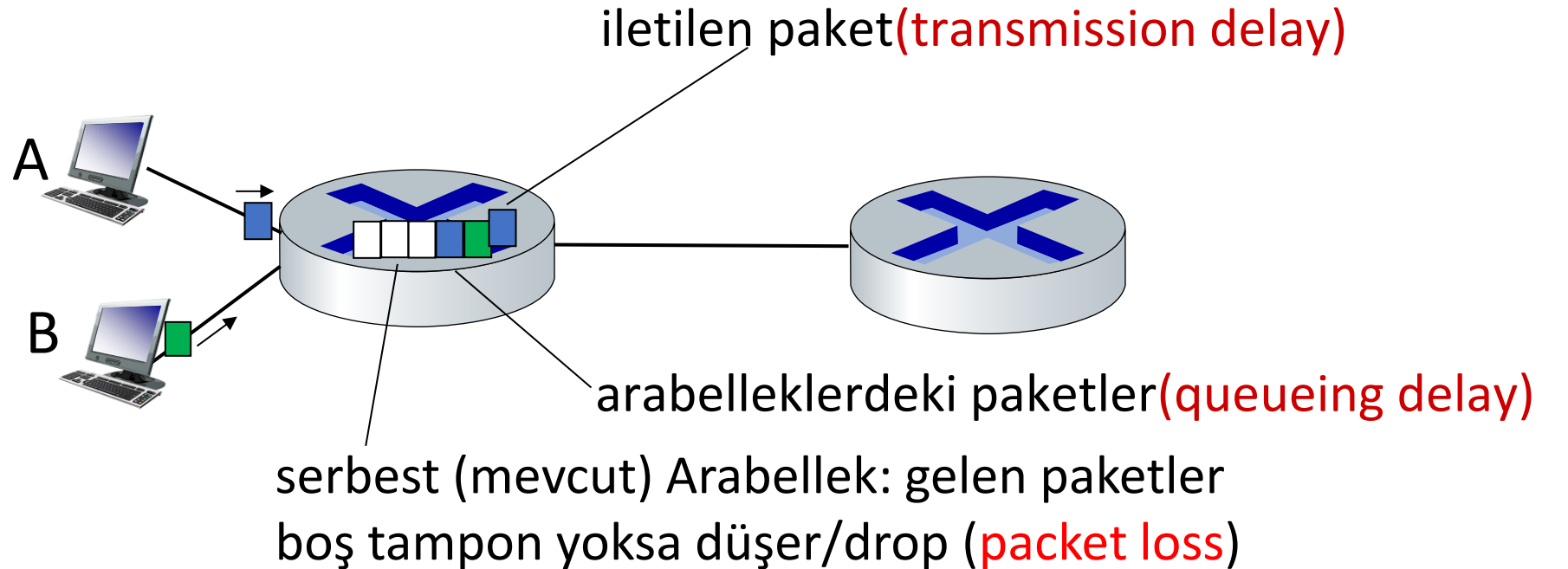

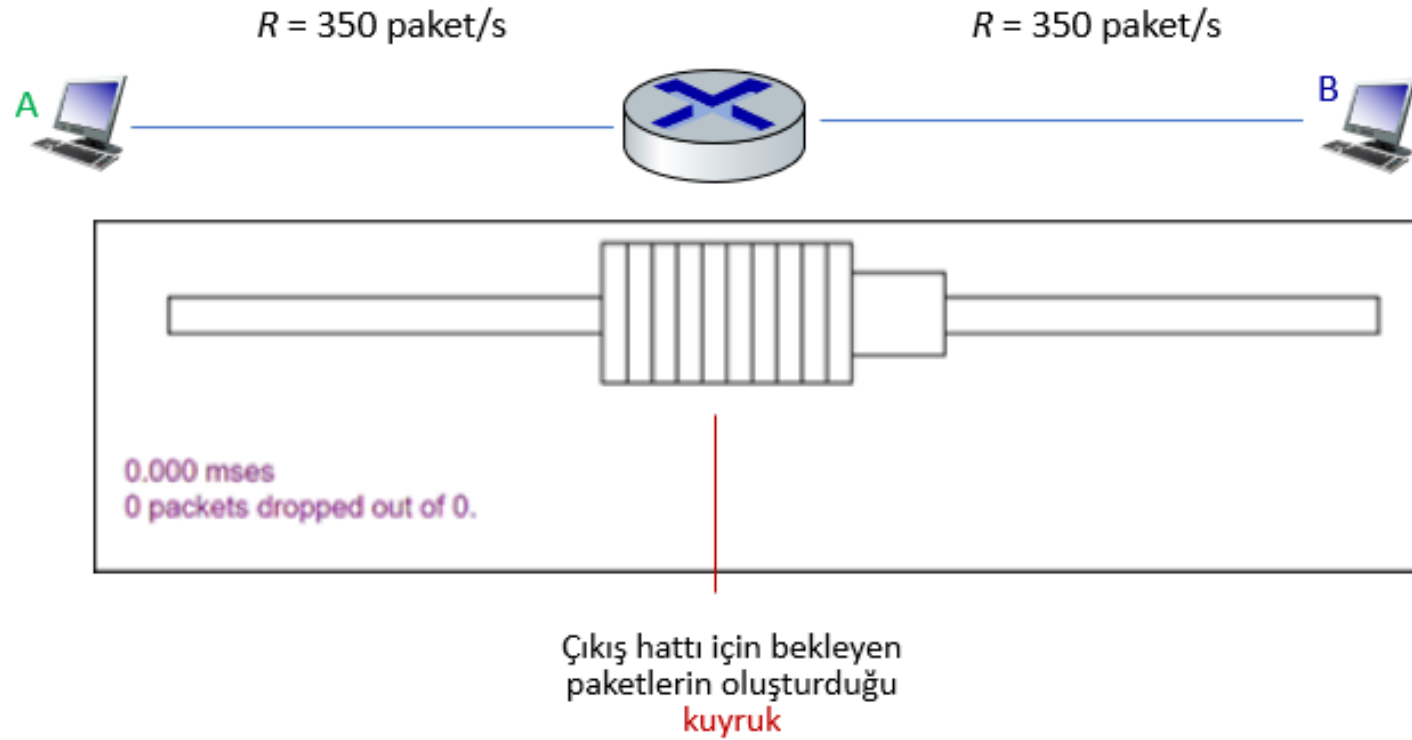
Paket kaybı ve gecikme nasıl meydana gelir?

paketler yönlendirici tamponlarında kuyruğa girer

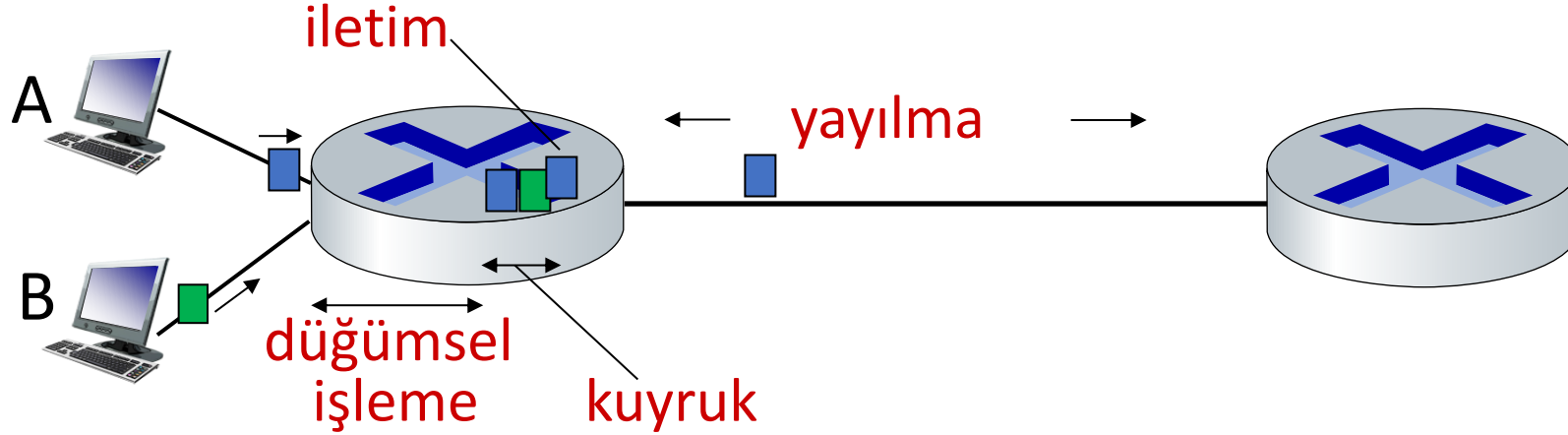
- Paketler kuyruğa girerek sırayı bekler
- Bağlantıya varış hızı (geçici olarak) çıkış bağlantı kapasitesini aşarsa:
paket kaybı oluşur

Paket değiştirme: kuyruk gecikmesi, kayıp

Paket gecikmesinin dört nedeni

$$d_{\text{düğüm}} = d_{\text{işleme}} + d_{\text{kuyruk}} + d_{\text{iletim}} + d_{\text{yayılm}}$$

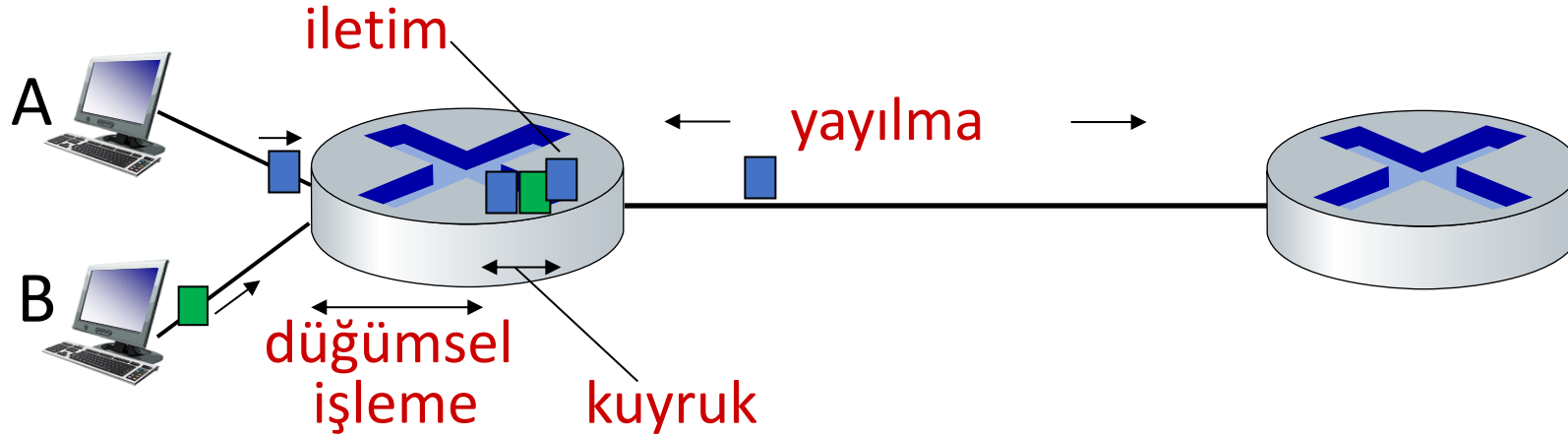
$d_{\text{işleme}}$: düğümsel işleme

- bit hatalarını kontrol et
- çıkış bağlantısını hazırla
- tipik olarak < msec

d_{kuyruk} : kuyruk gecikmesi

- iletim için çıkış bağlantısında bekleme süresi
- yönlendiricinin tıkanıklık seviyesine bağlıdır

Paket gecikmesinin dört nedeni

$$d_{\text{düğüm}} = d_{\text{işleme}} + d_{\text{kuyruk}} + d_{\text{iletim}} + d_{\text{yayılım}}$$

d_{iletim} : iletim gecikmesi

- L : paket uzunluğu (bits)
- R : bağlantı iletim hızı (bps)

▪ $d_{\text{iletim}} = L/R$

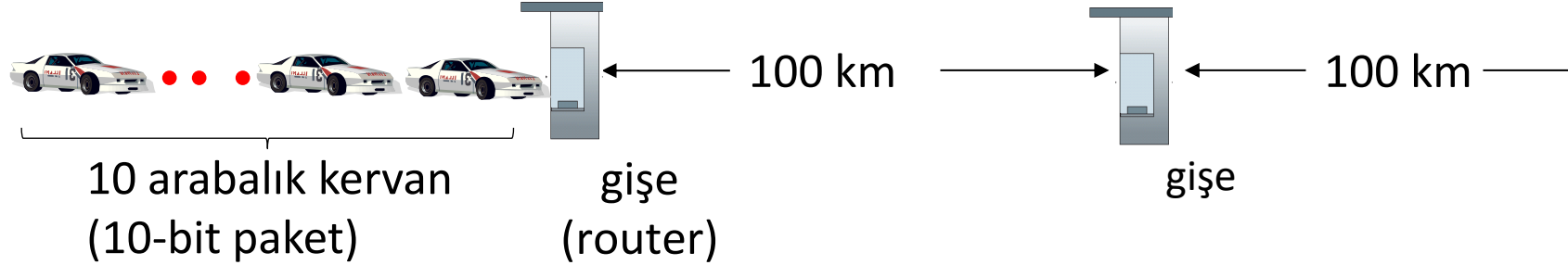
$d_{\text{yayılım}}$: yayılım gecikmesi

- d : fiziksel bağlantının uzunluğu
- s : yayılma hızı ($\sim 2 \times 10^8$ m/sec)

▪ $d_{\text{yayılım}} = d/s$

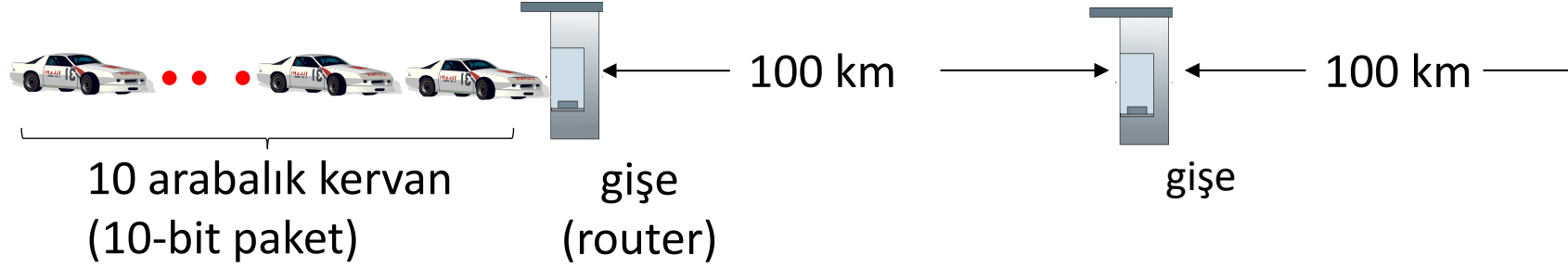
d_{iletim} and $d_{\text{yayılım}}$
Çok farklı

Kervan benzetmesi

- arabalar 100 km/sa hızda "yayılır"
- gişenin araca servis vermesi 12 saniye sürer (bit iletim süresi)
- araba $\sim$ bit; kervan $\sim$ paket
- **S: Kervanın 2. gişenin önünde sıraya girmesi ne kadar sürer?**
- tüm kervanı gişeden otoyola "itme" süresi = $12 \times 10 = 120$ sn
- son aracın 1. geçiştten 2. geçiş gişesine ilerleme süresi:
 $100\text{km} / (100\text{km/saat}) = 1$ saat
- **C: 62 dakika**

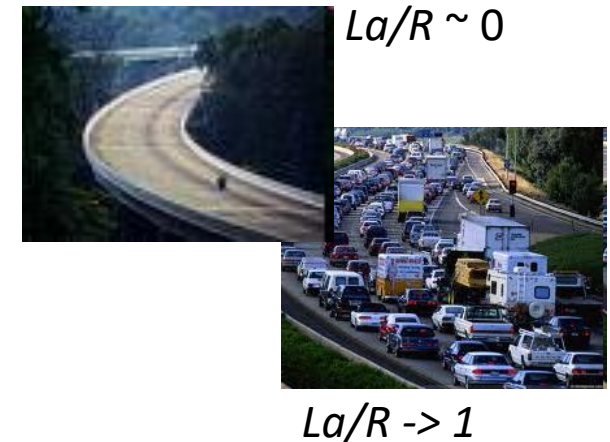
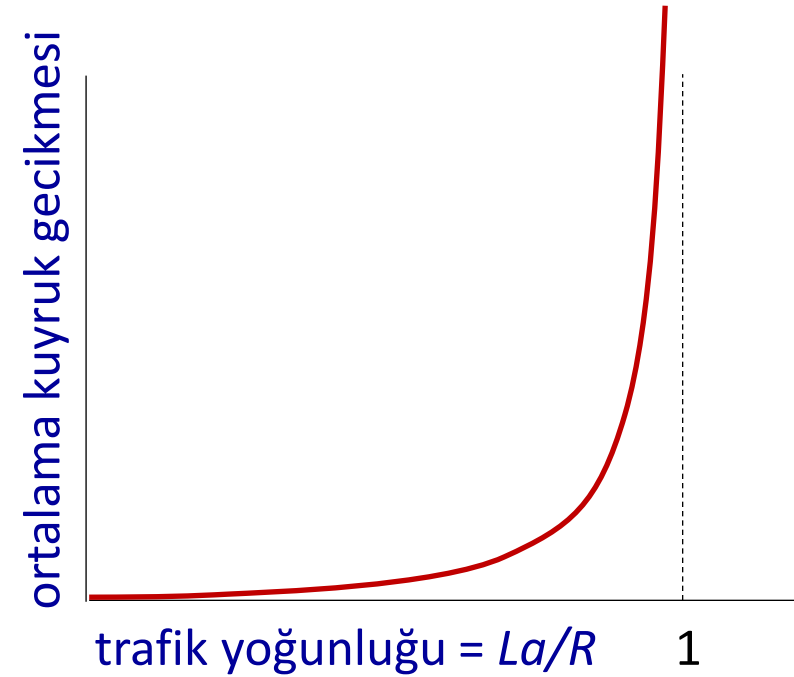
Kervan benzetmesi

- arabaların artık saatte 1000 km hızla "yayıldığını" varsayalım
- varsayalım ki gişelerde bir araca servis vermek artık bir dakika sürüyor
- **S: Araçlar, ilk gişede tüm araçlara servis verilmeden önce 2. gişeye varacak mı?**
- **C: Evet!** 7 dakika sonra, ilk araç ikinci gişeye varır; üç araç hala ilk gişededir

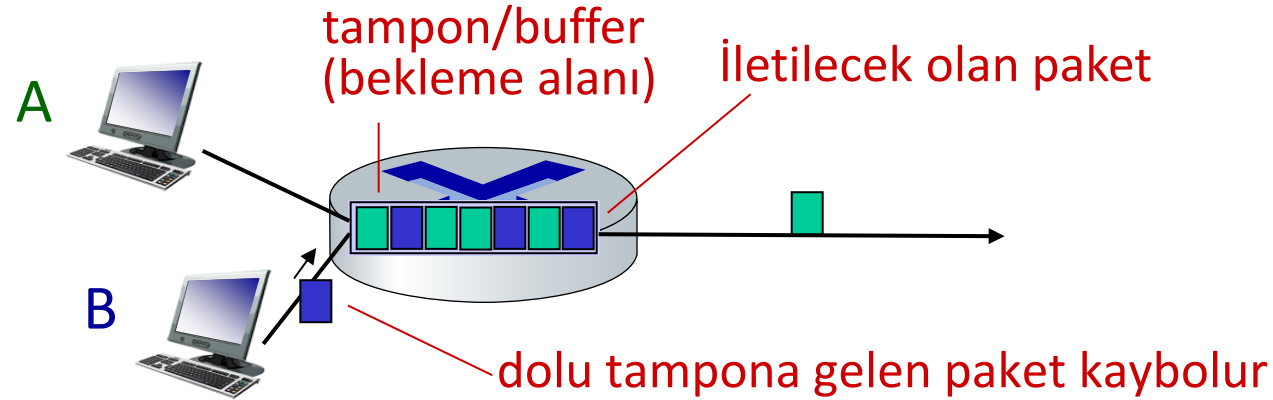
Paket kuyruk gecikmesi

- R : bağlantı bant genişliği (bps)
- L : paket uzunluğu (bits)
- a : ortalama paket varış hızı
- $La/R \sim 0$: ortalama kuyruk gecikmesi küçük
- $La/R \rightarrow 1$: ortalama kuyruk gecikmesi büyük
- $La/R > 1$: gelen "iş" servis verilebilecek olandan daha fazladır - ortalama gecikme sonsuzdur!

Paket kaybı

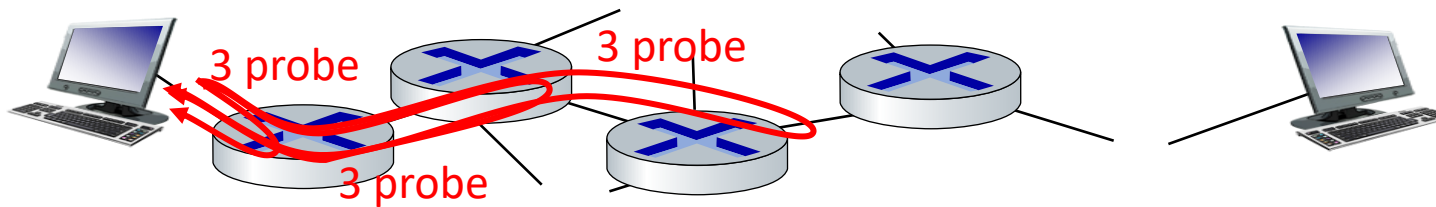
- kuyruk (diğer adıyla tampon/buffer) tampondaki önceki bağlantı sonlu kapasiteye sahiptir
- dolu kuyruğa gelen paket düşer/drop (diğer adıyla kaybolur/loss)
- kayıp paket önceki düğüm, kaynak uç sistem, tarafından yeniden iletilebilir veya hiç iletilmeyebilir

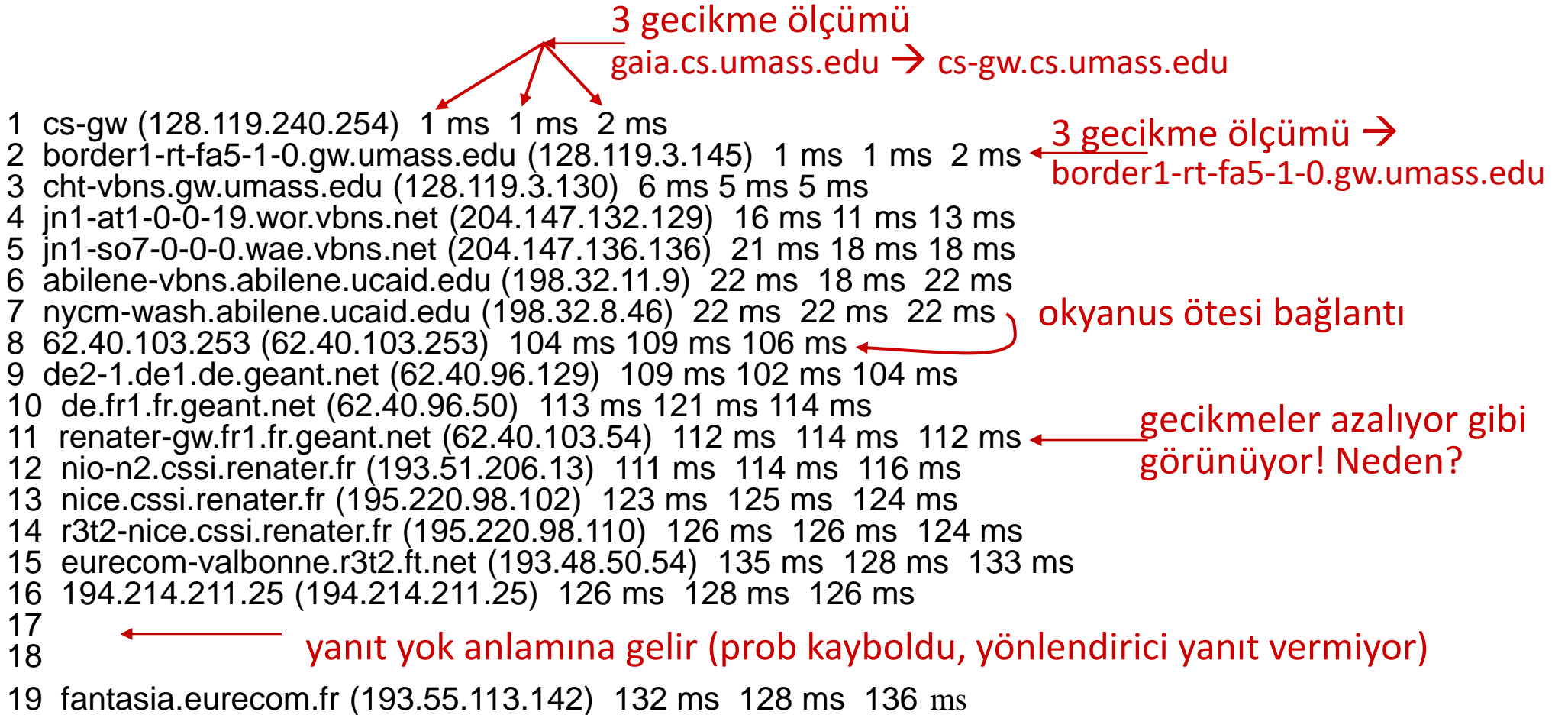
"Gerçek" İnternet gecikmeleri ve rotaları

- "gerçek" internet gecikmesi ve kaybı neye benziyor?
- **traceroute** programı: hedefe doğru uçtan uca İnternet yolu boyunca kaynaktan yönlendiriciye gecikme ölçümü sağlar
Bütün *i* değerleri için:
  - Hedefe giden yolda *i* yönlendiricisine ulaşacak üç paket gönderir (*i*'nin yaşam süresi alan değeriyle)
  - yönlendirici *i* paketleri göndericiye iade eder
  - gönderici iletim ve yanıt arasındaki zaman aralığını ölçer

"Gerçek" İnternet gecikmeleri ve rotaları

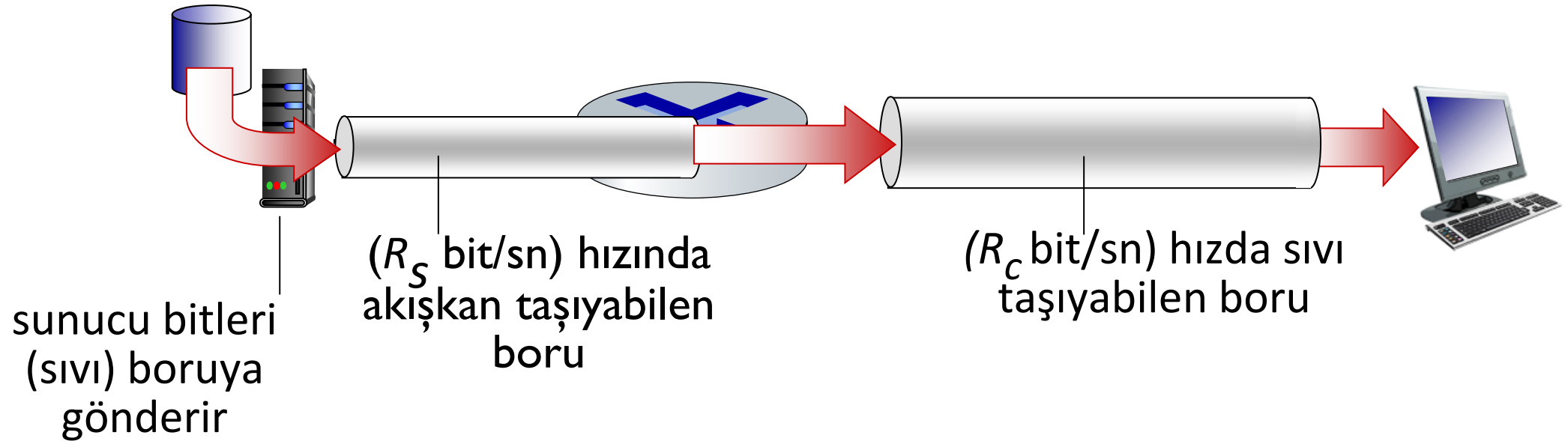
traceroute: gaia.cs.umass.edu → www.eurecom.fr

www.traceroute.org adresine giderek farklı ülkelerden bazı **traceroute**'lar yapın

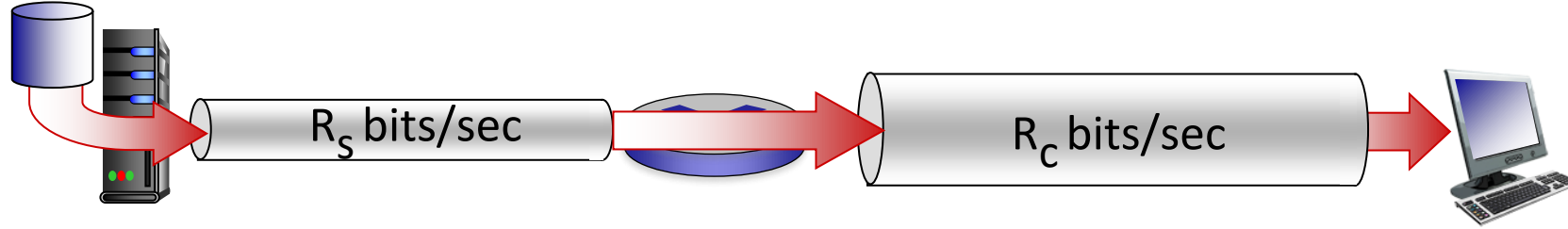
İş hacmi

- *İş hacmi*: oran (bit/zaman) bitlerin göndericiden alıcıya gönderilme hızı
  - *anlık*: belirli bir zaman noktasındaki oran
  - *ortalama*: daha uzun süre boyunca oran

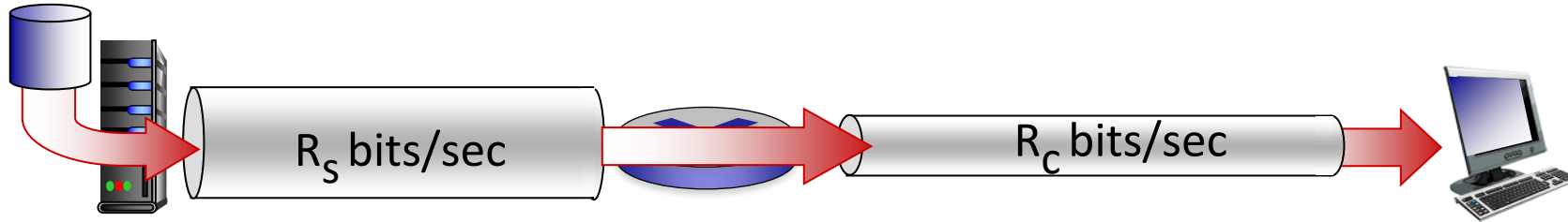

İş hacmi

$R_s < R_c$ Ortalama uçtan uca iş hacmi nedir?

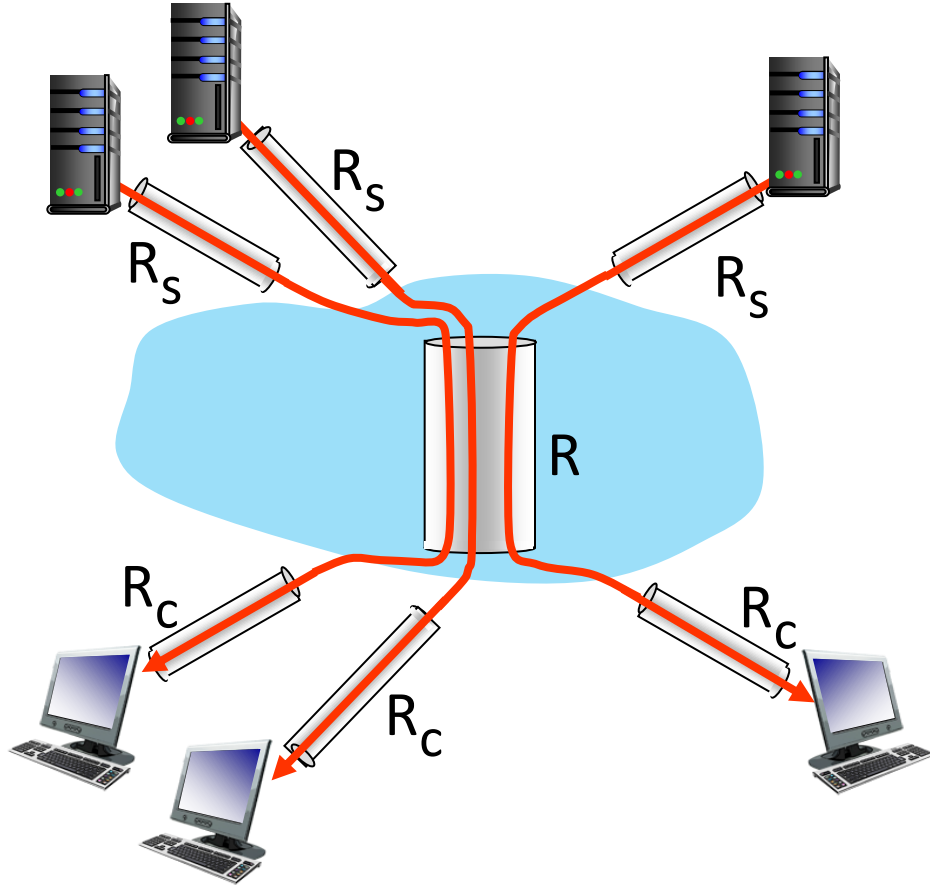
$R_s > R_c$ Ortalama uçtan uca iş hacmi nedir?

darboğaz bağlantısı

uçtan-uca iş hacmini kısıtlayan iki uç arasındaki bağlantı

İş hacmi: ağ senaryosu

10 bağlantı omurga darboğaz
bağlantısını paylaşmakta R bit/sn

- bağlantı başına uçtan uca iş hacmi : $\min(R_c, R_s, R/10)$
- pratikte: R_c veya R_s genellikle darboğaz

Bölüm 1: Yol Haritası

- İnternet nedir?
- Protokol nedir?
- Ağ kenarı: ana bilgisayarlar, erişim ağı, fiziksel medya
- Ağ çekirdeği: paket / devre anahtarlama, internet yapısı
- Performans: kayıp, gecikme, iş hacmi
- **Güvenlik**
- Protokol katmanları, servis modelleri
- İnternet'in tarihi

Ağ güvenliği

- ağ güvenliği alanı:

- kötü adamlar bilgisayar ağlarına nasıl saldırabilir?
- ağları saldırılara karşı nasıl koruyabiliriz
- saldırılara karşı bağışıklığı olan mimarileri nasıl tasarlarız

- İnternet'in tasarım başlangıcında güvenlik üzerinde çok düşünülmedi

- *orijinal vizyon: "şeffaf bir ağa bağlı, birbirine güvenen kullanıcılardan oluşan bir grup" 😊*
- İnternet protokolü tasarımcıları "yetismeye" çalışıyor
- tüm katmanlarda güvenlik hususları vardır!

Kötü adamlar: malware

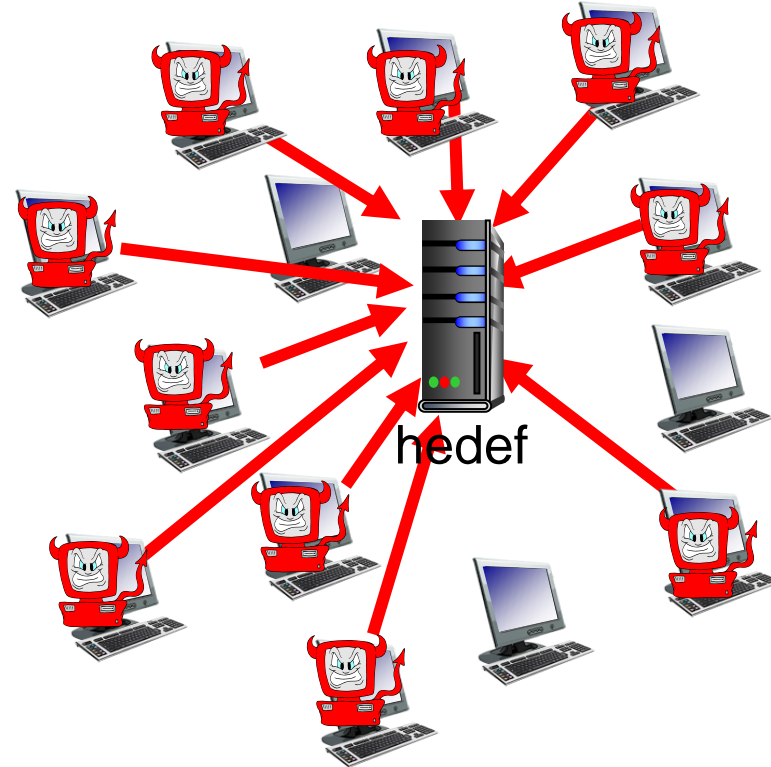
- malware uç sistemlere aşağıdaki şekilde sızabilir:
  - *virüs*: Nesnenin alınması/çalıştırılmasıyla kendi kendini kopyalayan enfeksiyon (örn. e-posta eki)
  - *solucan*: pasif olarak kendini çalıştıran nesneyi alarak kendi kendini kopyalayan enfeksiyon
- spyware malware (casus kötü amaçlı yazılım) tuş vuruşlarını, ziyaret edilen web sitelerini kaydedebilir, bilgileri merkezi siteye yükleyebilir
- enfekte konak botnet'e kaydedilebilir, spam veya dağıtılmış servis reddi (DDoS) saldırıları için kullanılabilir

Kötü adamlar: servis reddi

servis Reddi (DoS): saldırganlar, kaynakları sahte trafikle boğarak kaynakları (sunucu, bant genişliği) meşru trafik için kullanılamaz hale getirir

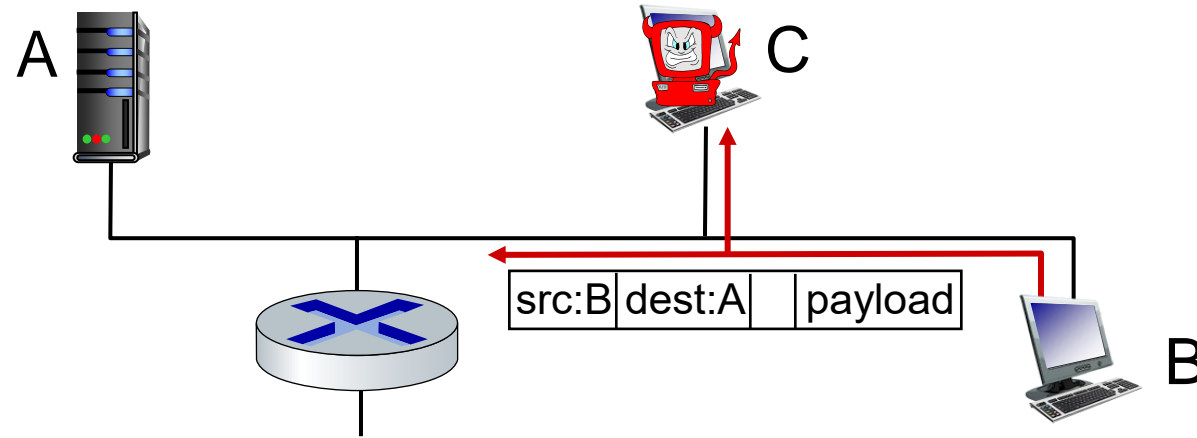
1. hedef seç
2. ağdaki ana bilgisayarlara sız (bkz. botnet)
3. güvenliği ihlal edilmiş ana bilgisayarlardan hedefe paketler gönder

Kötü adamlar: paket engelleme

paket "koklama":

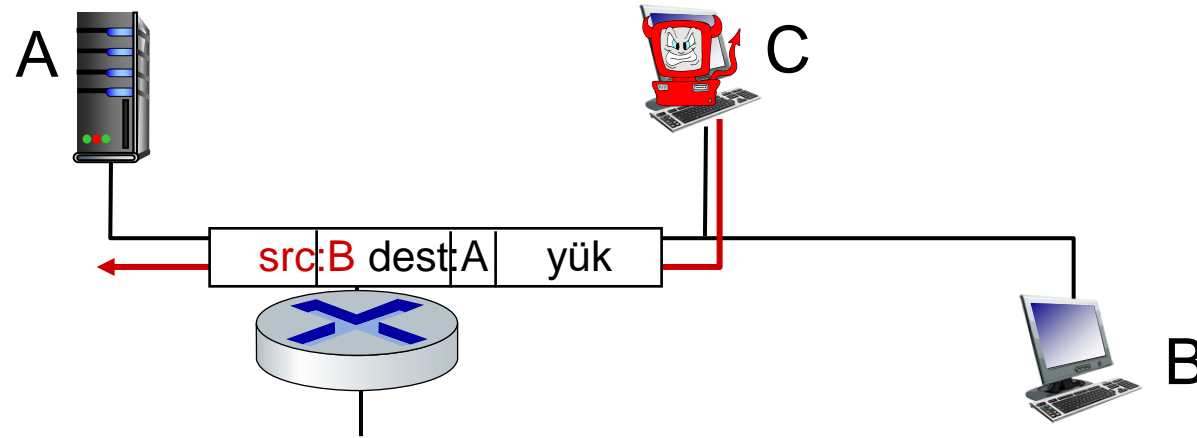
- yayın ortamı (paylaşılan Ethernet, kablosuz)
- karışık ağ arayüzü geçen tüm paketleri (şifreler dahil!) okur/kaydeder

Bölüm sonu laboratuvarlarımız için kullanılan Wireshark yazılımı (ücretsiz) bir paket dinleyicidir

Kötü adamlar: sahte kimlik

IP sahtekarlığı : sahte kaynak adresli paket gönderme

... Güvenlik konusunda çok daha fazlası (8. Bölüm'de)

Bölüm 1: Yol Haritası

- İnternet nedir?
- Protokol nedir?
- Ağ kenarı: ana bilgisayarlar, erişim ağı, fiziksel medya
- Ağ çekirdeği: paket / devre anahtarlama, internet yapısı
- Performans: kayıp, gecikme, iş hacmi
- Güvenlik
- **Protokol katmanları, servis modelleri**
- İnternet'in tarihi

Protokol "katmanları" ve referans modelleri

Ağlar karmaşıktır, birçok "parçası" vardır:

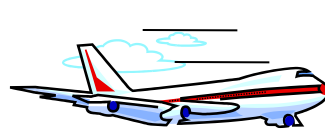
- uç sistemler
- yönlendiriciler
- çeşitli ortam bağlantıları
- uygulamalar
- protokoller
- hardware, software

Soru:

Ağ yapısını düzenlemek için herhangi bir umut var mı?

.... ya da en azından ağlar hakkındaki tartışmalarımız?

Örnek: hava yolculuğu organizasyonu

bilet (satın alma)
bagaj (kontrol)
kapılar (binme)
pistten kalkış
uçak yönlendirme

bilet (şikayet)
bagaj (talep)
kapı (inme)
piste iniş
uçak yönlendirme

uçak yönlendirme

havayolu seyahati: birçok servisi içeren bir dizi adım

Örnek: hava yolculuğu organizasyonu

bilet (satın alma)	<i>biletleme servisi</i>	bilet (şikayet)
bagaj (kontrol)	<i>bagaj servisi</i>	bagaj (talep)
kapılar (binme)	<i>kapı servisi</i>	kapı (inme)
pistten kalkış	<i>pist servisi</i>	piste iniş
uçak yönlendirme	<i>Yönlendirme servisi</i>	uçak yönlendirme

katmanlar: her katman bir servis uygular

- kendi iç katman eylemleri aracılığıyla
- aşağıdaki katman tarafından sağlanan servislere güvenir

S: Yukarıdaki her katmanda sağlanan servisi kelimelerle açıklayın

Neden katmanlama?

karmaşık sistemlerle uğraşmak :

- açık yapı, karmaşık sistemin parçalarının tanımlanmasına ve ilişkisine izin verir
  - tartışma için katmanlı *referans modeli*
- modülerleştirme, sistemin bakımını ve güncellenmesini kolaylaştırır
  - katmanın servis uygulamasında değişiklik: sistemin geri kalanı için şeffaf
  - örneğin, gate prosedüründeki değişiklik sistemin geri kalanını etkilemez
- katmanlama zararlı olarak kabul edilebilir mi?
- diğer karmaşık sistemlerde katmanlama??

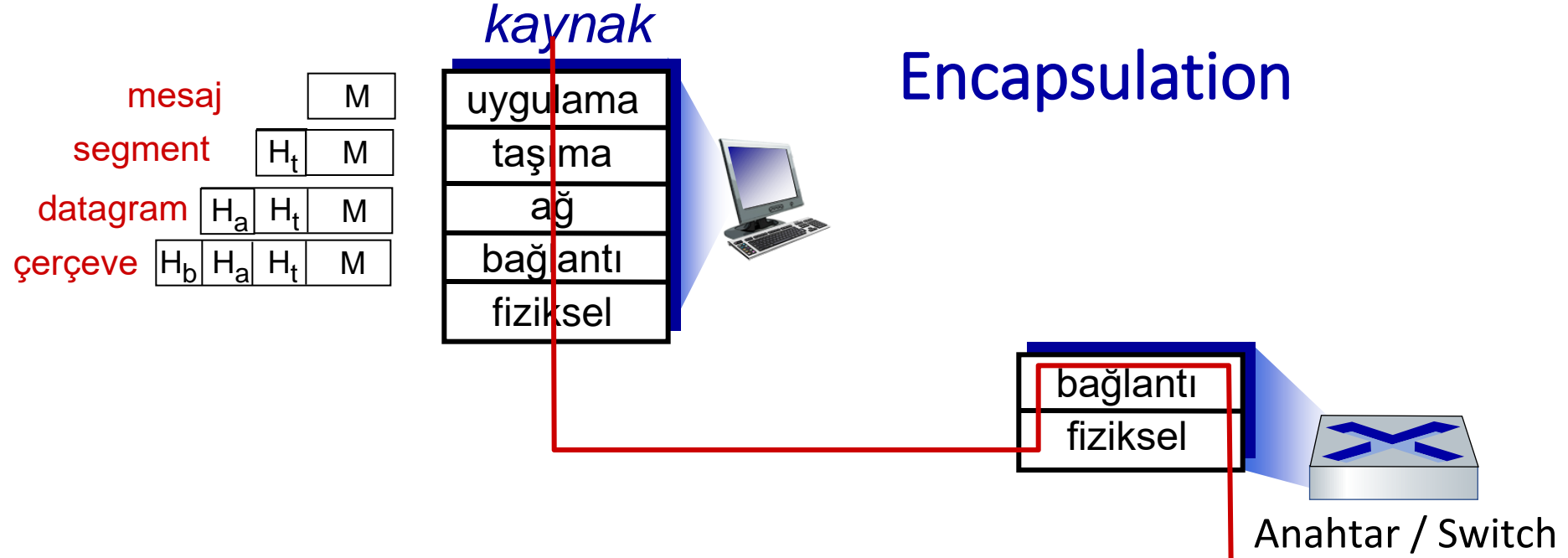

İnternet protokol yığını

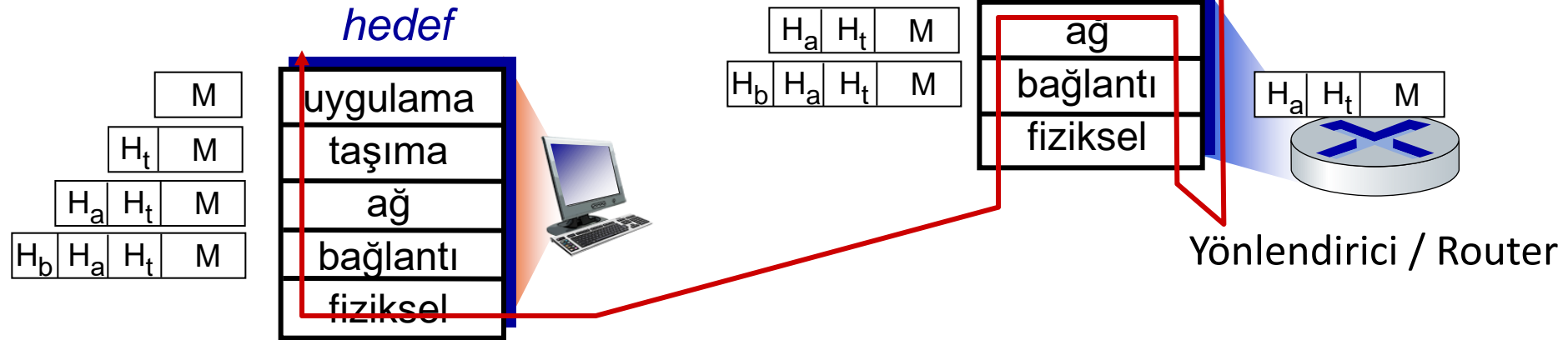
- **uygulama:** ağ uygulamalarının desteklenmesi
  - IMAP, SMTP, HTTP
- **taşıma:** süreç-süreç veri aktarımı
  - TCP, UDP
- **ağ:** datagramların kaynaktan hedefe yönlendirilmesi
  - IP, yönlendirme protokolleri
- **bağlantı:** komşu ağ elemanları arasında veri transferi
  - Ethernet, 802.11 (WiFi), PPP
- **fiziksel:** "telefondaki" bitler

Encapsulation

Decapsulation

Bölüm 1: Yol Haritası

- İnternet nedir?
- Protokol nedir?
- Ağ kenarı: ana bilgisayarlar, erişim ağı, fiziksel medya
- Ağ çekirdeği: paket / devre anahtarlama, internet yapısı
- Performans: kayıp, gecikme, iş hacmi
- Güvenlik
- Protokol katmanları, servis modelleri
- İnternet'in tarihi

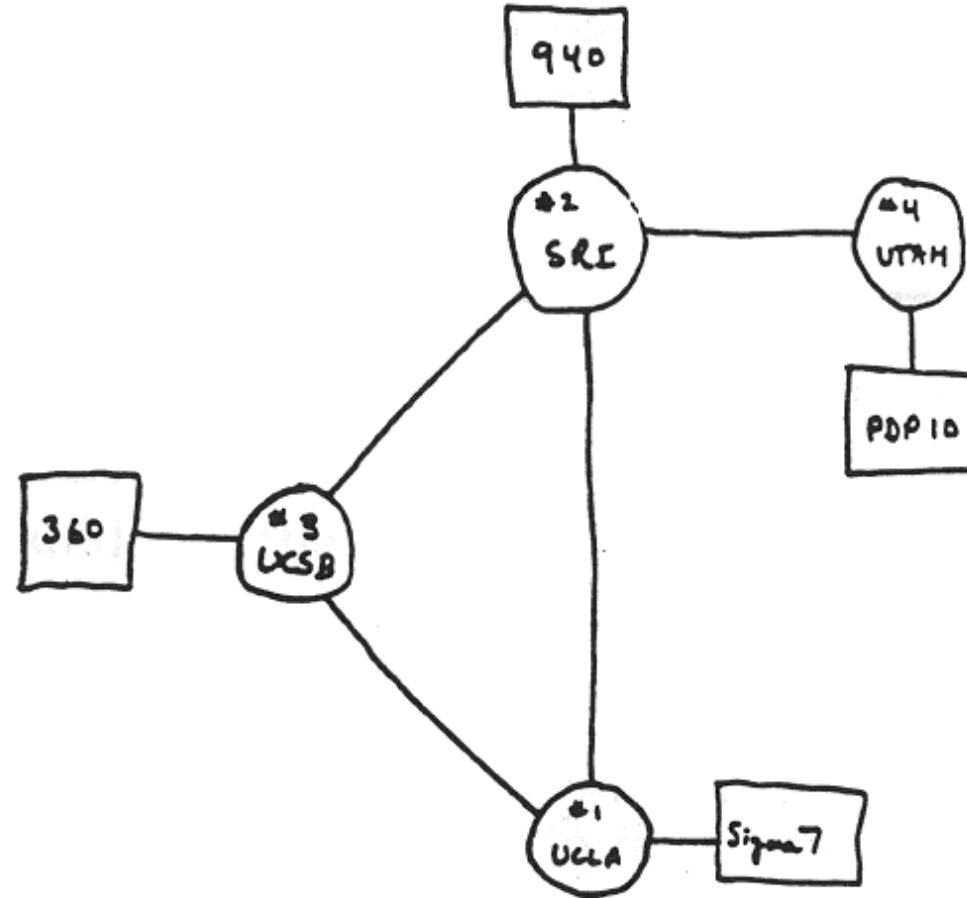

İnternet tarihi

1961-1972: İlk paket anahtarlama ilkeleri

- **1961:** Kleinrock - kuyruk teorisi paket anahtarlamanın etkinliğini gösterdi
  - **1964:** Baran - askeri ağlarda paket anahtarlama
  - **1967:** ARPAnet, İleri Araştırma Projeleri Ajansı tarafından tasarlandı
  - **1969:** ilk ARPAnet düğümü faaliyete geçti
- **1972:**
    - ARPAnet halka açık demo
    - NCP (Ağ Kontrol Protokolü) ilk ana bilgisayar-ana bilgisayar protokolü
    - ilk e-posta program
    - ARPAnet'in 15 düğümü vardır

Her şey bu çizim ile başladı

THE ARPA NETWORK

Internet tarihi

1972-1980: internetworking, yeni ve tescilli ağlar

- 1970: Hawaii'de ALOHAnet uydu ağı
- 1974: Cerf ve Kahn - birbirine bağlanan ağlar için mimari
- 1976: Xerox PARC'ta Ethernet
- late70's: tescilli mimariler: DECnet, SNA, XNA
- late 70's: sabit uzunluktaki paketlerin anahtarlama (ATM öncüsü)
- 1979: ARPAnet'in artık 200 düğümü var

Cerf ve Kahn'ın internetworking ilkeleri :

- minimalizm, özerklik - ağları birbirine bağlamak için dahili değişiklik gerekmez
- en iyi servis modeli
- durumsuz yönlendirme
- merkezi olmayan kontrol

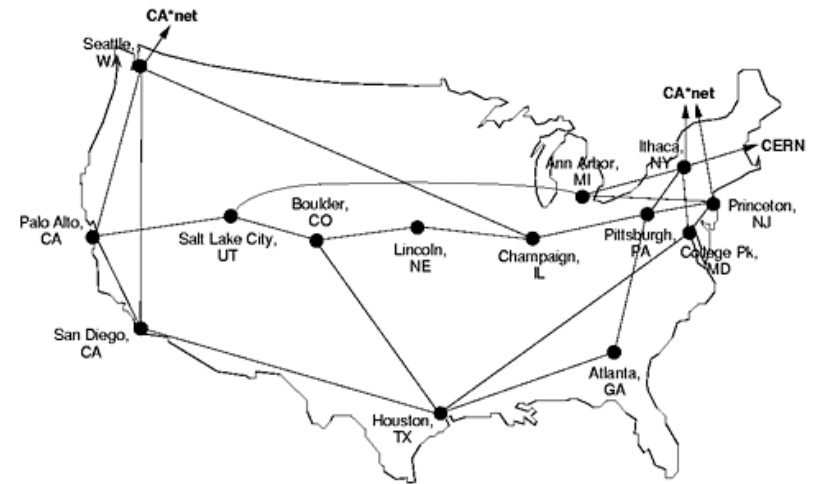
günümüz İnternet mimarisini tanımlamaktadır

Internet tarihi

1980-1990: yeni protokoller, ağların çoğalması

- 1983: TCP/IP'nin konuşlandırılması
- 1982: smtp e-posta protokolü tanımlandı
- 1983: İsimden IP adresine çeviri için DNS tanımlandı
- 1985: ftp protokolü tanımlandı
- 1988: TCP tıkanıklık kontrolü
- yeni ulusal ağlar: CSnet, BITnet, NSFnet, Minitel
- Ağ konfederasyonuna bağlı 100.000 ana bilgisayar

NSFNET T1 Network 1991

Internet tarihi

1990, 2000s: ticarileştirme, Web, yeni uygulamalar

- 1990'ların başında: ARPAnet servis dışı bırakıldı
- 1991: NSF, NSFnet'in ticari kullanımı üzerindeki kısıtlamaları kaldırdı (1995'te servis dışı bırakıldı)
- 1990'ların başı : Web
  - hypertext [Bush 1945, Nelson 1960'lar]
  - HTML, HTTP: Berners-Lee
  - 1994: Mosaic, sonrasında Netscape
  - 1990'ların sonu : Web'in ticarileştirilmesi

1990'ların sonu - 2000'ler :

- daha fazla katil uygulama: anlık mesajlaşma, P2P dosya paylaşımı
- ağ güvenliği ön plana çıkıyor
- tahmini 50 milyon ana bilgisayar, 100 milyondan fazla kullanıcı
- Gbps hızında çalışan omurga bağlantıları

İnternet tarihi

2005-günümüz : daha fazla yeni uygulama, İnternet "her yerde"

- ~ İnternete bağlı 18B cihaz(2017)
  - akıllı telefonların yükselişi (iPhone: 2007)
- geniş bant erişiminin agresif bir şekilde yaygınlaştırılması
- yüksek hızlı kablosuz erişimin giderek yaygınlaşması: 4G/5G, WiFi
- çevrimiçi sosyal ağların ortaya çıkışı :
  - Facebook: ~ 2.5 milyar kullanıcı
- servis sağlayıcılar (Google, FB, Microsoft) kendi ağlarını oluşturuyor
  - Son kullanıcıya "yakın" bağlanmak için ticari interneti atlayarak arama, video içeriğine "anında" erişim sağlar, ...
- işletmeler servislerini "bulut "ta çalıştırıyor (örn. Amazon Web Services, Microsoft Azure)

Bölüm 1: özet

Bir "ton" terim inceledik!

- İnternet'e genel bakış
- protokol nedir?
- ağ kenarı, erişim ağı, çekirdek
  - paket anahtarlama ve devre anahtarlama
  - İnternet yapısı
- performans: kayıp, gecikme, iş hacmi
- katmanlama ve servis modelleri
- güvenlik
- tarihçe

Artık aşağıdakileri biliyoruz:

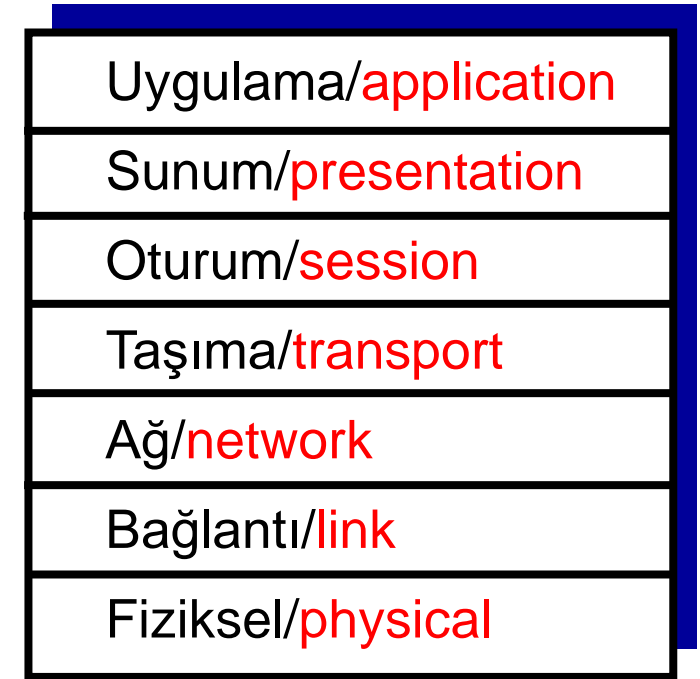
- bağlam, genel bakış, kelime anlamı, ağ oluşturma 'hissi'
- Sonraki bölümler daha ayrıntılı!

Ek Bölüm 1 slaytları

ISO/OSI referans modeli

İnternet protokol yığnında bulunmayan iki katman!

- *Sunum/presentation*: uygulamaların verilerin anlamını yorumlamasına izin verir, örneğin şifreleme, sıkıştırma, makineye özgü kurallar
- *Oturum/session*: senkronizasyon, kontrol noktası oluşturma, veri alışverişinin kurtarılması
- İnternet yığnında bu katmanlar "eksik"!
  - Bu servisler, eğer gerekliyse, uygulamada hayata geçirilmelidir
  - Gerekli ise mi?

Yedi katmanlı OSI/ISO referans modeli